

อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ

พันตำรวจตรี นพดล ตีสันเทียะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

Power of Police Officers to Execute Arrest Warrants

Police Major Noppadon Tisanthia

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

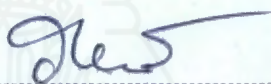
Sukhothai Thammathirat Open University

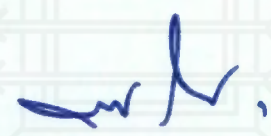
2014

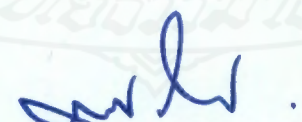
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ
ชื่อและนามสกุล พันตำรวจตรี นพดล ดิสันเทียะ
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัช ศรีรัตน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัช ศรีรัตน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ขัดเงางาม)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ขัดเงางาม)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว่ำอิสระ อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ
ผู้ศึกษา พันตำรวจตรี นพพล ตีสันเทียะ รหัสนักศึกษ 2554004099
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย ศรีรัตน์
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระ เรื่อง อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับ โดยเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการตามหมายจับตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร เยอรมนี เปรียบเทียบกับไทย ผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ดุลยพินิจในการจัดการจัดการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาเกิดประโยชน์สูงสุด

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาคั่นคว่ำจากตัวบทกฎหมาย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความในเว็บ ไซด์ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน

ผลการศึกษาพบว่า การเอาตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญา มาไว้ในอำนาจรัฐ โดยการจับตามหมายจับ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการพิจารณาคดีและบังคับโทษให้เป็นไปตามกฎหมายด้วยเหตุที่ผู้ต้องหานั้นจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือการไม่กำหนดเวลาเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับ การไม่กำหนดเวลาการรายงานการจัดการตามหมายจับ รวมตลอดถึงการไม่มีทีมงาน โดยเฉพาะในการจัดการตามหมายจับตามประเภทคดีซึ่งเป็นการเปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจในการเลือกจัดการตามหมายจับได้ เป็นสาเหตุให้ผู้ต้องหาตามหมายจับที่มีความจำเป็นจะต้องเอาตัวมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐไม่ได้รับการตรวจสอบตามวัตถุประสงค์และความจำเป็นในการออกหมายจับเพราะหมายจับนั้นขาดอายุความลงไป การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึงขาดประสิทธิภาพส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

คำสำคัญ อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจ หมายจับ

Independent Study title: Power of Police Officers to Execute Arrest Warrants
Author: Police Major Noppadon Tisanthia; **ID:** 2554004099 ;
Degree: Master of Laws;
Independent Study advisor: Wichai Srirat, Assistant Professor;
Academic year: 2014

Abstract

The independent study on power of police officers to execute arrest warrants aims to study and compare the criminal justice process including issuance and execution of arrest warrants in the United Kingdom and Germany with that in Thailand, and to study problems resulting from the police officers' discretion exercise in executing arrest warrants. It suggested measures for the more efficient execution of arrest warrants to ensure that utmost benefits are obtained from crime prevention and suppression, and the protection of the freedom of the accused and victims in criminal cases.

The study used legal comparative methodology. It was conducted by studying and analyzing various documents including laws, books, textbooks, theses and articles from related websites.

It found that execution of a warrant of arrest and interrogatory detention of the accused in criminal cases aimed to ensure that the interrogation was carried out appropriately in an orderly way and to prevent the accused escape, witnesses and evidence tampering and other intimidating acts. Nevertheless, currently, there is still a failure to specify the starting date of the execution of the arrest warrant and to impose the deadline for the report of the execution of the arrest warrant. The warrant of arrest expiration leads to the failure to accomplish the goals of the issuance of an arrest warrant to interrogate the accused. Additionally, the lack of particular division in charge of the execution of the arrest warrant in accordance with each particular type of crime leads to the police officers' discretion exercise in executing a warrant of arrest. Inevitably, the ineffective crime prevention and suppression affects the rights and freedom of the accused and the victim in a crime case.

Keywords: Police Investigation Power, Arrest Warrants

กิตติกรรมประกาศ

ในการเขียนการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้มีความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความกรุณาอย่างสูงจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย ศรีรัตน์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้คำแนะนำและแนวความคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระตลอดมา รวมทั้งได้กรุณาสละเวลาตรวจและแก้ไขการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเงางาม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระแก่ผู้เขียน ตลอดจนให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ตลอดมา

ขอขอบพระคุณ พี่มีชัย ชชโคตร พี่พันตำรวจเอกศักดิ์ดา เหมือนโพธิ์ พี่พันตำรวจเอกธรรมศักดิ์ ปิยะ ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษา เป็นกำลังใจในการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ตลอดจนพี่ๆ เพื่อนๆ ที่ได้ให้คำแนะนำต่างๆ ที่มีประโยชน์และได้ร่วมศึกษาในหลักสูตร รวมทั้งขอขอบพระคุณท่านอื่นๆที่ไม่ได้กล่าวถึงมาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทั้งหลายที่ได้เป็นผู้สอนและเป็นเจ้าของหนังสือ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารต่างๆ ซึ่งมีค่าสำหรับการเขียนการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบคุณคุณศิริวรรณ ตีสันเทียะ ที่ได้เป็นกำลังใจให้ตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ซึ่งหาที่สุดมิได้ที่ได้ให้กำเนิดลูกและพร่ำสอนอบรมให้กำลังในการดำเนินชีวิต และให้การศึกษาแก่ลูกมาด้วยความรักและความห่วงใย

หากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีส่วนดีที่สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ ผู้เขียนขอยกส่วนดีนี้เพื่อเป็นกตัญญูกตเวทิตา ต่อบิดามารดาอันเป็นที่รักยิ่งรวมทั้งครูบาอาจารย์ของผู้เขียน และหากแม้ว่าการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีข้อผิดพลาดบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและกราบขออภัยในความผิดพลาดมา ณ ที่นี้ด้วย

นพดล ตีสันเทียะ

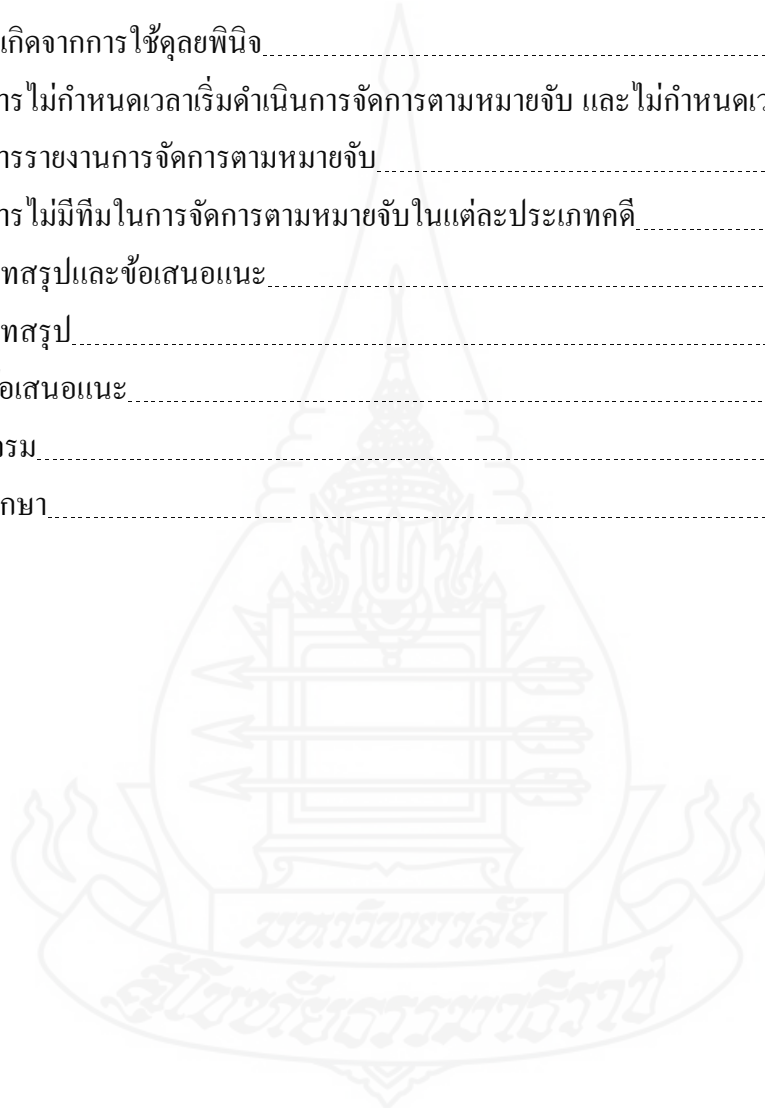
เมษายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
กรอบความคิดทางทฤษฎี	4
ประเด็นปัญหาการศึกษา	5
ขอบเขตการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
วิธีการศึกษา	6
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีกระบวนการทางอาญาในการให้อำนาจรัฐ ทำการจับและควบคุมตัวบุคคล	7
แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล	9
แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวบุคคล ไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน	15
แนวความคิดในการให้อำนาจรัฐทำการจับและควบคุมตัวบุคคล ตามกฎหมายไทย	18
บทที่ 3 เปรียบเทียบกระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับ ตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร เยอรมัน กับ ไทย	24
กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจับตามกฎหมายต่างประเทศ	25
กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับ ตามกฎหมายไทย	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการจัดการตามหมายจับที่เป็นเหตุให้เกิดการใช้ดุลยพินิจ ในการจัดการตามหมายของเจ้าพนักงานตำรวจและผลกระทบ ที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจ.....	52
การไม่กำหนดเวลาเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับ และไม่กำหนดเวลา การรายงานการจัดการตามหมายจับ.....	53
การไม่มีทีมในการจัดการตามหมายจับในแต่ละประเภทคดี.....	57
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	61
บทสรุป.....	61
ข้อเสนอแนะ.....	63
บรรณานุกรม.....	65
ประวัติผู้ศึกษา.....	68

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจับ (arrest) เป็นมาตรการบังคับ (compulsory measures) อย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รุนแรงมาก เพราะเป็นมาตรการบังคับที่กระทบถึงเสรีภาพในการเคลื่อนไหวหรือเสรีภาพในร่างกายและเสรีภาพในเคหสถานของบุคคล¹ เพื่อนำตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและบังคับโทษให้เป็นไปตามกฎหมาย การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจับจะกระทำได้เท่าที่มีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติโดยต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 9 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่าจะถูกจับ คุมขัง หรือเนรเทศโดยพลการไม่ได้² อีกทั้งในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด (presumption of innocence) ซึ่งปฏิญญาสากลฯ ได้รับรองหลักการนี้ไว้ในข้อ 11(1) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ 9 วรรค 1 ก็ได้รับรองสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคลไว้ว่า ไม่มีบุคคลใดจะถูกจับหรือคุมขังโดยพลการและไม่มีบุคคลใดจะถูกกีดกันเสรีภาพ เว้นแต่โดยเหตุและตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติ อีกทั้งกติการะหว่างประเทศฯ ข้อ 14 วรรค 2 ยังบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้เพิ่มเติมอีกว่า บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ซึ่งแสดง

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555, หน้า 271

² Article 9 “No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.”

ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีความสำคัญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550³ มาตรา 32 และมาตรา 39 ก็เคยบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับการจับไว้ เช่นเดียวกันว่า “...การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ...” และ “...ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้...” ซึ่งรัฐจะต้องให้ความคุ้มครองด้วยการกำหนดให้การกระทำที่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลเป็นความผิดอาญา และการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะต้องมีการควบคุมและตรวจสอบอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องการจับของเจ้าพนักงานตำรวจ จะจับบุคคลใดจะต้องมีคำสั่งหรือหมายจับของศาลเสมอ การจับโดยไม่มีหมายถือเป็นข้อบกพร่องในกรณีจำเป็นเร่งด่วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่จะปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ซึ่งในปัจจุบันองค์กรที่มีอำนาจในการออกหมายจับคือศาลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง เพื่อเป็นตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) การใช้อำนาจในการเสนอพยานหลักฐานเพื่อออกหมายจับและควบคุมการใช้อำนาจในการจับของเจ้าพนักงานตำรวจ

หมายจับ (arrest warrant) เป็นหมายอาญาชนิดหนึ่ง⁴ ซึ่งเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าพนักงานตำรวจในการนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอาญามาดำเนินคดีตามกฎหมายที่สามารถออกได้ในชั้นสอบสวนโดยอาศัยเหตุแห่งการออกหมายจับที่กฎหมายกำหนดไว้ มีทั้งเหตุที่เกี่ยวกับการกระทำล่งก็คือเหตุความร้ายแรงของการกระทำผิดและเหตุในทางป้องกันก็คือเหตุเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น⁵ โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้พิจารณาออกหมายจับ

อย่างไรก็ตามหมายจับที่ออกมาในชั้นของเจ้าพนักงานนี้ก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการปฏิบัติ หมายจับที่ออกมาแล้วยังคงค้างอยู่ในสถานีตำรวจเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติคดีอาญาที่ได้รับแจ้งในปี พ.ศ.2556 มีถึง 111,919 คดี สามารถจับกุมได้เพียง 51,505 คดีเท่านั้น

³ หมายเหตุ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่องการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(9)

⁵ ธรรมนูญ พิทยาภรณ์ และ ปฐมพร ธาระวานิช, “การออกหมายจับและหมายค้น: ประสพการของต่างประเทศและประเทศไทย”, ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม, กันยายน 2557, จาก <http://www.library.coj.go.th>

มีคดีที่ยังคุมไม่ได้ถึง 60,411 คดี ซึ่งรวมถึงคดีตามหมายจับที่ยังจับผู้ต้องหาไม่ได้ด้วย⁶ จนหมายจับบางหมายขาดอายุความไป เนื่องจากอายุความตามหมายจับไม่เท่ากัน ถึงแม้จะกำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติตามหมายจับในรอบ 6 เดือน 9 เดือน และ 12 เดือน หรือมีการเร่งรัดการดำเนินตามหมายจับที่ได้ออกมาแล้วเป็นประจำทุกเดือนก็ตาม แต่ก็มีลักษณะเป็นการตรวจสอบเพื่อถอนหมายจับออกจากฐานข้อมูลหมายจับของตำรวจซึ่งเป็นการตรวจสอบภายในเท่านั้น หากใช่เป็นไปเพื่อเร่งรัดให้มีการจัดการตามหมายเพื่อตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแต่อย่างใด อันสืบเนื่องมาจากปัญหาการไม่กำหนดเวลาในการเริ่มดำเนินการตามหมายจับและไม่มีกำหนดระยะเวลาในการรายงานการจัดการตามหมายจับหลังจากที่ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้วประการหนึ่งและไม่ได้แยกประเภทคดีตามหมายจับตามเหตุในการออกหมายจับว่าหมายจับใดควรได้รับการดำเนินการก่อนหลังโดยมีทีมในการจัดการตามหมายจับนั้น เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลยพินิจในการเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการ โดยจะให้ความสำคัญกับบางคดีมากจนเกินไป และจะมีการเร่งรัดให้มีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีให้เร็วที่สุดจนบางครั้งขาดความรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จอันนำไปสู่การจับผิดตัว เช่น คดีฆาตกรรมเชอริ แอน ดันแคน⁷ ทำให้มีผู้บริสุทธิ์ถูกจำคุกไปโดยที่ตนเองไม่มีความผิด การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจึงมีมากขึ้นถึงขนาดยกให้เป็นประธานในคดี⁸ ที่มีสิทธิต่างๆมากมายจนทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมีฐานะเป็นเพียงพยานในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดเท่านั้น⁹ ทำให้สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาถูกมองข้ามไปและเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

ดังนั้นหากกำหนดระยะเวลาในการจัดการตามหมายจับและการรายงานการจัดการตามหมายจับหลังจากที่ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับตามประเภทของความผิดโดยให้มีทีมจัดการตามหมายจับในสถานีตำรวจ ก็จะสามารป้องกันการใช้ดุลยพินิจในการเลือกปฏิบัติตามหมายจับได้ ส่งผลให้การควบคุมอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสิทธิเสรีภาพ

⁶ กองกฎหมาย สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556, กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, พ.ศ.2556, หน้า 19-23

⁷ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551, หน้า 80

⁸ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555, หน้า 46

⁹ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม, หน้า 204

ของบุคคลได้รับการคุ้มครองจากการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างความเชื่อมั่นและเกิดความศรัทธาจากประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยเจ้าพนักงาน

2.2 เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับและวิธีการจัดการตามหมายจับตามกฎหมายในระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน

2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมาย และผลกระทบและปัญหาที่มีต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางในการรายงานการจัดการตามหมายจับหลังจากที่ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้วตามประเภทความผิดที่ออกตามเหตุในการออกหมายจับว่าหมายจับใดควรได้รับการดำเนินการก่อนหลัง และให้มีทีมเฉพาะขึ้นเพื่อจัดการตามหมายจับป้องกันการใช้ดุลยพินิจในการเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการ

3. กรอบความคิดทางทฤษฎี

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ การออกกฎหมายของรัฐเพื่อมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะทำได้เท่าที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามการออกกฎหมายของรัฐเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการเอาตัวมาไว้ในอำนาจรัฐก็มีความจำเป็นเพื่อควบคุมและป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจากผู้ที่กระทำความผิด ดังนั้นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมอาชญากรรมจะต้องมีความสมดุลกันเพื่อควบคุมการใช้อำนาจรัฐและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. ประเด็นปัญหาการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ ปัญหาอุปสรรคหรือข้อกฎหมายที่ก่อให้เกิดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ ตลอดจนผลกระทบจากการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายของตำรวจที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

5. ขอบเขตการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงเหตุในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ตลอดจนขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลาในการจัดการตามหมายจับและความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ และผลกระทบที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจโดยมุ่งศึกษาเฉพาะหมายจับที่ออกโดยอาศัยเหตุในการออกหมายจับโดยเหตุนั้นเป็นเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี เหตุเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือเหตุเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) และความจำเป็นในการเอาตัวผู้ถูกออกหมายจับโดยอาศัยเหตุดังกล่าวไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อเสนอหรือกำหนดขั้นตอนและกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการจัดการตามหมายจับ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้เข้าใจแนวความคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและแนวความคิดและทฤษฎีในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

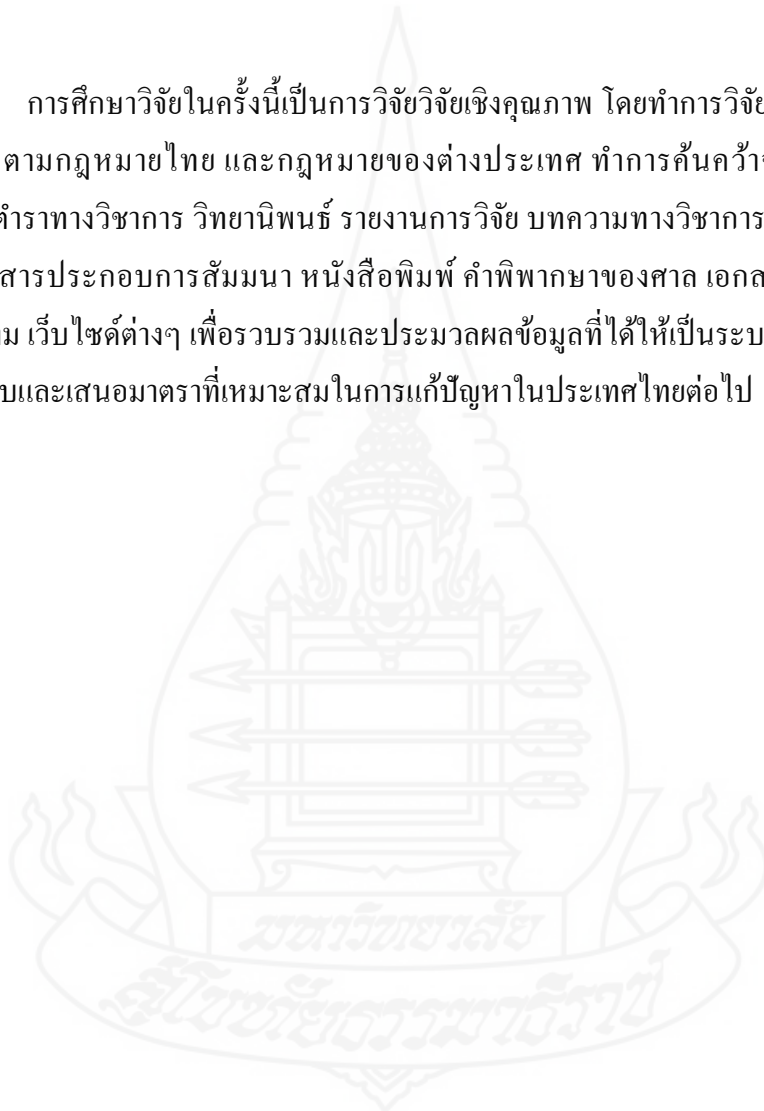
6.2 ได้เข้าใจหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับและวิธีการจัดการตามหมายจับระหว่างระบบการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนเพื่อเพื่อนำข้อดีข้อเสียมาปรับใช้กับกฎหมายของไทย

6.3 ได้เข้าใจสาเหตุของการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมาย และทราบถึงผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา

6.4 ได้แนวทางในการรายงานการจัดการตามหมายจับตามลำดับความสำคัญหลังจากที่ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้ว เพื่อให้หมายจับทุกหมายได้มีการนำไปจัดการและมีการรายงานการปฏิบัติทุกหมาย

7. วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเอกสาร (Document Research) ตามกฎหมายไทย และกฎหมายของต่างประเทศ ทำการค้นคว้าจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการในวารสารกฎหมายต่างๆ เอกสารประกอบการสัมมนา หนังสือพิมพ์ คำพิพากษาของศาล เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ตาม เว็บไซต์ต่างๆ เพื่อรวบรวมและประมวลผลข้อมูลที่ได้ให้เป็นระบบก่อนที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบและเสนอมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีกระบวนการทางอาญาในการให้อำนาจรัฐ ทำการจับและควบคุมตัวบุคคล

มีภาษาละตินบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” (ubi societas Ibi jus) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายกับสังคมมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน โดยมีกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดแนวทางให้คนในสังคมถือปฏิบัติเพื่อให้สังคมนั้นๆอยู่ได้โดยปกติสุข¹⁰

แนวคิดปรัชญาการเมืองตะวันตกอธิบายว่าคนในสังคมต่างๆได้เกิดมาพร้อมกับอิสรภาพ และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของสังคมเปรียบเสมือนมนุษย์เกิดมาพร้อมกับโซ่ตรวนแห่งพันธนาการของสังคม ทำให้ผู้ปกครองหรือรัฐที่คนในสังคมนั้นมอบอำนาจของตนเองให้แก่รัฐต้องมาทำหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในสังคมนั้น รัฐจึงอยู่ในฐานะที่สามารถออกกฎเกณฑ์ต่างๆมาบังคับใช้ภายในสังคมที่ตนปกครองได้¹¹

แต่สิ่งสำคัญที่รัฐต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรกก่อนจะออกกฎเกณฑ์หรือกฎหมายใดๆ มา บังคับใช้ต่อบุคคลภายในรัฐนั้นก็คือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในสังคมนั้นๆซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดเป็นสิทธิในชีวิตเป็นเสรีภาพหรืออิสรภาพจากการปกครองตามอำเภอใจและการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม บุคคลต่างๆที่มาอยู่รวมกันเป็นสังคมและยินยอมอยู่ใน ความปกครองของรัฐก็เพื่อให้รัฐที่ตนเองยินยอมมอบอำนาจให้ปกครองได้ใช้อำนาจนั้นปกป้อง สิทธิเสรีภาพของตน หากรัฐไม่สามารถประกันสิทธิและเสรีภาพที่มีตามธรรมชาติได้แล้ว คนใน สังคมนั้นๆก็อาจไม่ต้องผูกพันตามสัญญาที่มีต่อรัฐ หรืออาจทำให้มีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐที่ตนมอบ อำนาจให้ปกครองได้¹²

¹⁰ ภาณินี กิจพ่อคำ และ ณัฐฐ์ วัฒน สุธธิโยธิน, “ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของกฎหมาย อาญา”, ใน *แนวการศึกษาทฤษฎีกฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 1, นนทบุรี: สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555, หน้า 1-8

¹¹ วิชัย ศรีรัตน์, “พัฒนาการสิทธิมนุษยชน”, ใน วิชัย ศรีรัตน์, *สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของ ปวงชนชาวไทย*, หน้า 1-25, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543, หน้า 9

¹² เรื่องเดียวกัน หน้า 4

ดังนั้นการใช้อำนาจของรัฐเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้เท่าที่จำเป็น และจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เสมอ อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยการเอาตัวบุคคลที่ละเมิดสัญญาที่มีต่อรัฐหรือละเมิดกฎหมายที่เป็นกฎเกณฑ์กติกาของสังคมนั้นๆ มาไว้ในอำนาจของรัฐเพื่อนำเข้าสู่การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน และมีความจำเป็นเพื่อควบคุมและป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดกฎหมายของบุคคลที่กระทำความผิดในสังคม เพื่อให้ในสังคมนั้นๆเกิดความสงบเรียบร้อยและคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข

การเอาตัวบุคคลที่กระทำความผิดมาไว้ในอำนาจรัฐเป็นการดำเนินคดีอาญาของรัฐ โดยเจ้าพนักงานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมที่มีความจำเป็นซึ่งบางครั้งต้องใช้มาตรการบังคับ (Compulsory Measure) เพื่อเอาตัวบุคคลนั้นมาควบคุมระหว่างการดำเนินคดี และมาตรการบังคับที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แก่ การเรียก การจับ การค้น การควบคุม การขัง และการนำตัว การใช้มาตรการบังคับดังกล่าวเหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทั้งสิ้น โดยเฉพาะการจับเป็นมาตรการบังคับที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างมากเพราะไปจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกาย เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคลที่ถูกจับกับบุคคลภายนอก การใช้มาตรการบังคับโดยการจับจึงต้องมีการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการดำเนินคดีอาญามีไว้เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเพียงประการเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นกฎหมายที่ต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไปพร้อมกันด้วย¹³

มาตรการบังคับทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมตัวระหว่างคดีโดยการจับเพื่อนำตัวบุคคลมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐมีความสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการพิจารณาคดีของศาล และเพื่อให้มีการบังคับโทษตามกฎหมายกับจำเลย การใช้มาตรการบังคับดังกล่าวจะกระทำต่อเมื่อมีความจำเป็นถึงขนาดที่ว่าหากไม่มีการควบคุมตัวหรือขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาลแล้วจะทำให้การดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ การควบคุมตัวระหว่างคดีจึงเป็นเรื่องของข้อยกเว้นที่โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานหรือศาลต้องปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมอจะควบคุมตัวไว้ได้เฉพาะกรณีจำเป็นจริงๆเท่านั้น¹⁴

¹³ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 266-273

¹⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 339-340

การเอาตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาชญามาควบคุมหรือขังไว้เพียงเพื่อความสะดวกในการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือในการพิจารณาคดีของศาล นอกจากจะเป็นการลงโทษผู้ต้องหาไว้ล่วงหน้าแล้วยังเป็นการปิดกั้นโอกาสไม่ให้ผู้ต้องหาได้มีโอกาสเตรียมตัวรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่อีกด้วย¹⁵ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพ

1. แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการจับเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทำให้ผู้ที่ถูกจับต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพต่างๆที่กฎหมายได้คุ้มครองไว้ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในเนื้อตัว ร่างกาย ชื่อเสียง หรือสิทธิในทรัพย์สิน รวมทั้งเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารและการเดินทางทั้งยังนำไปสู่การใช้อำนาจในการควบคุมตัวและการค้นตัวผู้ถูกจับของเจ้าพนักงาน¹⁶ การจับจะทำได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ และจะต้องมีการตรวจสอบถึงเหตุแห่งการจับ รวมตลอดถึงการปฏิบัติในการจับนั้นอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายให้อำนาจไว้หรือไม่ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจไปในทางละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาที่กฎหมายคุ้มครองไว้ซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานในคดีอาญาที่ว่า “ผู้ต้องหายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ และจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่าผู้นั้นมีความผิดตามกฎหมาย” ตามหลัก Presumption of Innocence โดยมีนัยกฎหมายหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมากจนมีคำกล่าวที่ว่า “ทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ การปล่อยผู้กระทำผิดไปสืบคนย่อมดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียว”¹⁷ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เป็นอย่างดี

¹⁵ ปาไลดา ไตรสารศรี, *การก่อกองการออกหมายจับ*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554, หน้า 15

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84, 84/1, 85

¹⁷ วิษิตา สกุลบดี, *การเพิกถอนหมายจับในคดีอาญา*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555, หน้า 10

1.1 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามแนวคิดสากล

หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้กระทำความผิดอาญานั้น มีบัญญัติรับรองไว้ในกฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta), ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948), กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 (International Covenant on Civil and Political Rights. – ICCPR 1966) และอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ค.ศ. 1950 (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, 1950) ซึ่งเป็นหลักสากลที่ได้รับการรับรองและได้รับการปฏิบัติโดยทั่วไป

ในกฎบัตรแมกนาคาร์ตาซึ่งเป็นเอกสารทางกฎหมายของประเทศอังกฤษได้บัญญัติมีใจความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการจับไว้คือ “บุคคลใดจะถูกจับกุม, กักขัง, จับไล่หรือริบทรัพย์สินไม่ได้ เว้นเสียแต่จะได้รับการพิจารณาโดยบุคคลชั้นเดียวกับเขา (His Peers) และตามกฎหมายบ้านเมือง” บทบัญญัตินี้ได้รับรองว่าเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal Liberties) นั้นรัฐจะละเมิดมิได้และทำให้เกิดการพิจารณาคดีโดยลูกขุน ต่อมารัฐสภาของอังกฤษก็ได้ตราเอกสารที่เรียกว่า “The English Bill of Rights” ซึ่งเป็นเอกสารเกี่ยวกับการรับรองคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนไว้ด้วย¹⁸

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้กำหนดมาตรฐานที่เป็นหลักประกันในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในข้อ 9 ว่า “บุคคลใดจะถูกจับกุม คุมขัง หรือเนรเทศโดยพลการไม่ได้”¹⁹

นอกจากนี้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights. – ICCPR ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคียังได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลเกี่ยวกับการจับโดยพลการไว้ในข้อ 9 วรรค 1 ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกตรวนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ดังนั้นหากไม่มีกฎหมายระบุให้อำนาจไว้เจ้าพนักงานจะทำการจับกุมบุคคลใดโดยพลการไม่ได้ และในขณะที่จับกุม บุคคลที่ถูกจับจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับและจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับโดยพลัน ตามข้อ 9 วรรคสอง และในข้อ 9 วรรคสามของกติการะหว่างประเทศฯ

¹⁸ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2547, หน้า 11-12

¹⁹ Article 9 of ICCPR “No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.”

ยังได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควรหรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลไว้เพื่อรอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงเวลานั้น ทั้งนี้หากบุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุมมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุม ผู้นั้นและหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไปและบุคคลที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตาม” ข้อ 9 วรรค 4 และ 5

ในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศระดับภูมิภาคของยุโรปก็ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้เช่นเดียวกัน ดังปรากฏใน The European Convention of Human Rights and Fundamental Freedoms, ค.ศ.1950 ที่ได้รับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของตน การจับและควบคุมที่ทำได้ตามกฎหมายการตรวจสอบการจับและควบคุมโดยศาลหรือโดยเจ้าพนักงานในกรณีที่จับกุมโดยมิชอบจะมีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการจับหรือการควบคุมโดยมิชอบนั้น²⁰ ซึ่งได้บัญญัติไว้มีเนื้อหาสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 9²¹ นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติ (United Nations หรือ UN) ได้แนะนำประเทศสมาชิกให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้บุคคลถูกจับโดยพลการ (Body of Principles for the Protection of All Person under Any Form of Detention or Imprisonment, 1988) ไว้ในข้อ 2 และ ข้อ 10 ว่าผู้มีอำนาจหน้าที่จับกุมหรือสอบสวนคดีอาญาจะใช้อำนาจหน้าที่นั้นได้เพียงภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและการใช้อำนาจหน้าที่นั้นพึงถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรศาลหรือองค์กรอื่น และผู้ที่ถูกจับกุมพึงได้รับการเข้าถึงเหตุผลของการจับกุมและข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้นั้นตั้งแต่ในเวลาที่ถูกจับกุม²²

เอกสารระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคเหล่านี้ได้ยืนยันถึงหลักการเกี่ยวกับการจับ การควบคุม หรือขังบุคคลจะต้องมีเหตุอันสมควร ซึ่งเป็นการเล็งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่กฎหมายได้คุ้มครองไว้ อีกทั้งจะต้องได้รับการตรวจสอบถึงเหตุสมควรในการจับ ควบคุม หรือขังโดยองค์กรภายนอก เช่น ศาล เป็นต้น

²⁰ http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf ค้นคืน 1 กรกฎาคม 2557

²¹ วิษิตา สกุลบดี, การเพิกถอนหมายจับในคดีอาญา, หน้า 11

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 12

1.2 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายไทย

1.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 (ปัจจุบันถูกยกเลิกไปแล้วโดยถูกยกเลิกโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่องการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้เคยบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 32 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย...

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย พนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กฎหมายให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถออกหมายจับผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญาได้²³ แต่หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 แล้วจึงมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจในการออกหมายจับเป็นอำนาจของศาลเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ โดยหากให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ยังมีอำนาจในการออกหมายจับอยู่เช่นเดิมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร เพราะเป็นการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐมากเกินไปทำให้ขาดการตรวจสอบการใช้อำนาจมีผลทำให้เกิดการริดลอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ การให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรอิสระและเป็นกลางเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายจับน่าจะให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากกว่าเพราะมีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในการออกหมายจับตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balanch) ดังนั้นการจับผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาโดยหลักแล้วจะต้องมีคำสั่งหรือหมายจากศาลเสมอการจับโดยไม่มีหมายจะกระทำได้ที่จำเป็นและจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น

²³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง), พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2554, หน้า 146

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เคยบัญญัติรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 39 วรรคสองและวรรคสามด้วยว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และ “ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

การบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักที่ว่า บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย อันเป็นการป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเยี่ยงนักโทษ หรือผู้ที่ถูกพิพากษาหรือตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว โดยต้องให้ความเคารพและคำนึงถึงสิทธิต่างๆของผู้ต้องหา ที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้อย่างเคร่งครัดด้วย

1.2.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการจับไว้ว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้...” ซึ่งเป็นการบัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 32 ที่เคยใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศที่ว่า “...การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ...”

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 บัญญัติเหตุของการออกหมายจับไว้ว่าจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งเหตุดังกล่าวเป็นเงื่อนไขประการแรกที่ศาลจะต้องพิจารณาว่าจะออกหมายจับได้หรือไม่ เงื่อนไขประการที่สอง สามารถแยกได้เป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ กรณีแรกเป็นเหตุความร้ายแรงของการกระทำผิดซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องมีการกระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี²⁴ ส่วนกรณีที่สองเป็นเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น²⁵

การพิจารณาเงื่อนไขในการออกหมายจับของศาลจะต้องมีเงื่อนไขทั้งสองประการประกอบกันอย่างครบถ้วน ส่วนการจับโดยไม่มีคำสั่งหรือหมายจากศาลถือเป็นข้อยกเว้นและจะต้องมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น เช่น การจับในความผิดซึ่งหน้า²⁶ เป็นต้น

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(1)

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(2)

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 78

ส่วนการพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานตามสมควรที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะใช้ในการออกหมายจับบุคคลได้หรือไม่นั้น ขนาดของความเชื่อคงอยู่เพียงขึ้น “น่าจะ” ก็พอไม่ถึงขนาด “แน่ใจ” จึงไม่ต้องเป็นพยานหลักฐานถึงขนาดปราศจากข้อสงสัยหรือถึงขั้นมีมูลเป็นความผิดเช่นในกรณีการลงโทษหรือการไต่สวนมูลฟ้องและหลักฐานที่นำมาแสดงก็ไม่ต้องเป็นพยานหลักฐานจากพยานโดยตรงหรือเป็นพยานที่ดีที่สุดอาจเป็นพยานบอกเล่า หรือพยานแวดล้อมกรณีก็ได้ เช่นบันทึกถ้อยคำของผู้เห็นเหตุการณ์ บันทึกการสอบสวน บันทึกจากสายลับ²⁷ แต่หลักฐานนั้นจะต้องเป็นหลักฐานที่มีความเป็นภาวะวิสัยมิใช่สงสัยลอยๆ ดังนั้นคำพิพากษาที่ออกโดยผู้ต้องหาอื่นอย่างเดียวกันจึงยังไม่มีความเป็นภาวะวิสัยเพียงพอที่จะเป็นเงื่อนไขให้ออกหมายจับได้²⁸

พยานหลักฐานที่ใช้ประกอบในการออกหมายจับจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบไม่ขัดต่อกระบวนการในการรับฟังพยานหลักฐานหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าพยานหลักฐานที่ใช้ประกอบในการออกหมายจับควรเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบและไม่ขัดกับหลักการรับฟังพยานหลักฐาน เพราะพยานหลักฐานนั้นอาจใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาของศาลได้ พยานหลักฐานที่ใช้ในการออกหมายจับจึงควรเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยเช่นกัน

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจสรุปได้ว่าพยานหลักฐานที่ใช้พิจารณาในการออกหมายจับน่าจะเป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้ ดังนั้นพยานหลักฐานที่ใช้พิจารณาประกอบการออกหมายจับจึงต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ขัดต่อหลักการรับฟังพยานหลักฐานด้วย

ดังนั้นการจับบุคคลใดเพื่อเอาตัวมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐจะกระทำได้เมื่อมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น การจับโดยไม่มีหมายถือเป็นข้อยกเว้นจะกระทำได้ที่จำเป็นจริงๆ และต้องมีเหตุให้สามารถจับได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากเจ้าพนักงานของรัฐกระทำการนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้แล้วจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนซึ่งอาจถูกฟ้องเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาได้

²⁷ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552, หน้า, 202-203

²⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 300

2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

โดยเจ้าพนักงาน

สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญานั้นจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายการปฏิบัติต่อผู้นั้นของเจ้าพนักงานจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายการเอาตัวผู้กระทำความผิดมาอยู่ในความควบคุมของรัฐจะต้องมีเหตุจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ เนื่องจากผู้กระทำความผิดนั้นมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีหรือพยายามหลบหนี หรือมีพฤติการณ์ที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปทำลายพยานหลักฐานหรือไปข่มขู่พยาน หรืออาจจะไปกระทำความผิดซ้ำอีกนั้น การเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐของเจ้าพนักงานจึงมีความจำเป็นเพื่อป้องกันความเสียหายของการสอบสวนที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว

ในระบบกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยนั้นมีระบบการดำเนินคดีเป็นระบบกล่าวหาที่ยกผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นประธานในคดีไม่ใช่วัตถุในการชักพอกฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่²⁹ ทำให้การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่มีความจำเป็น³⁰ ต้องมีตัวผู้ต้องหาในการส่งฟ้องศาล³¹ และที่สำคัญคือการดำเนินคดีในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย³² เพื่อให้เป็นไปตามหลักการฟังความทุกฝ่ายอันเป็นหลักการสำคัญของระบบการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา

ดังนั้นการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการดำเนินคดีจึงมีความจำเป็นเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีและเพื่อประกันการบังคับโทษให้เป็นไปตามกฎหมาย

การเริ่มต้นคดีอาญาของไทยนั้นอาจเริ่มต้นคดีได้โดยพนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีต่อศาล³³ หากผู้เสียหายเป็นผู้เริ่มต้นคดีเองก็จะทำการฟ้องคดีนั้นต่อศาลโดยตรงโดยไม่ผ่านกระบวนการสอบสวนของเจ้าพนักงาน แต่หากพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีจะต้องมีการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนเสียก่อน ในคดีที่ทราบตัวผู้กระทำความผิดแต่ยังจับกุมตัวผู้กระทำความผิดไม่ได้เพราะหลบหนี พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นพยานหลักฐานประกอบคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้นเพื่อนำตัวผู้นั้น

²⁹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 62

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรคหนึ่ง

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคหนึ่ง

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24

มาดำเนินคดี ความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจึงเกิดขึ้นเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีนั่นเอง

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญา (Criminal Process)

ในการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ รูปแบบที่รู้จักกันโดยทั่วไปจะเป็นของ Herbert L. Packer ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบ 2 รูปแบบ คือ แนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรม (The Due Process Model) และแนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) โดยทั้ง 2 รูปแบบมีหลักการสำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรม

แนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรมรูปแบบนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมว่าเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญมากที่สุดที่กระบวนการทางอาญาจะต้องดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผล เพราะหากไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาควบคุมตัวได้แล้วสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะถูกทำลายและทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น รูปแบบความคิดนี้จึงต้องการให้รัฐเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกระบวนการทางอาญาโดยการเพิ่มอัตราการจับกุมให้มากที่สุดเพราะหากจับกุมผู้กระทำความผิดได้มากการลงโทษผู้กระทำความผิดก็จะมากขึ้นตามไปด้วย โดยกระบวนการดำเนินการทางอาญาต้องไม่มากขึ้นตอนเพราะจะทำให้คดีเกิดความล่าช้า การปฏิบัติของเจ้าพนักงานจะต้องมีความเป็นเอกภาพ มีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อจัดการกับคดีที่มีเป็นจำนวนมาก หากมีการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแล้วผู้ต้องหาไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์หรือในทางคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของบุคคลนั้นได้แล้ว บุคคลนั้นก็ควรถูกเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐเพื่อดำเนินคดีมากกว่าที่จะปล่อยตัวไป แนวความคิดนี้จึงเห็นว่าการสันนิษฐานว่าบุคคลผู้ถูกจับได้เป็นผู้กระทำความผิดจริงจะเป็นหลักประกันที่สำคัญในการปราบปรามอาชญากรรมมากกว่าข้อสันนิษฐานที่ว่าบุคคลผู้ถูกจับเป็นผู้บริสุทธิ์ สำหรับการดำเนินคดีนั้นกระบวนการกลั่นกรองเบื้องต้นที่ดำเนินการโดยตำรวจและเจ้าพนักงานผู้ฟ้องคดีต้องมีหลักประกันรับรองถึงความน่าเชื่อถือในการค้นหาความจริง ดังนั้น กระบวนการทางอาญาจึงต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพในการค้นหาความจริงของตำรวจและเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีเป็นอย่างมาก³⁴

2.2 แนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรม

แนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรมเป็นรูปแบบที่เชื่อมั่นในระบบที่เป็นทางการของกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกกำหนดให้มีขั้นตอนที่ยุ่งยากในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและปฏิเสธการค้นหาความจริงที่ไม่เป็นทางการที่กระทำโดยเจ้าพนักงาน เนื่องจากมี

³⁴ ธีสุทธิ์ พันฤทธิ์, การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551, หน้า 14

ความเชื่อว่าจะเกิดความผิดพลาดได้ง่าย และพยานหลักฐานที่ได้มาอาจเกิดจากการจงใจหรือมาจากการใช้กำลังบังคับทางกายหรือการบังคับจิตใจ พยานอาจถูกกระตุ้นด้วยอคติหรือผลประโยชน์ที่ไม่มีมาตรการในการตรวจสอบ ยกเว้นเสียแต่ว่าผู้ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษให้ปกป้องผลประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาโดยเฉพาะ ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้กระบวนการค้นหาความจริงจึงต้องมีลักษณะเป็นทางการที่เป็นการต่อสู้กัน โดยเปิดเผยระหว่างคู่ความสองฝ่ายในศาลที่มีความเป็นกลาง ให้โอกาส ผู้ถูกกล่าวหาอย่างเต็มที่ในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างคดีของตนโดยศาลมีหน้าที่แก้ปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันหรือระหว่างรัฐกับเอกชน และเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจรัฐจะต้องจัดมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาระในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาจะต้องตกแก่รัฐ การตัดสินใจของศาลจึงเป็นการรักษาสสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมกับการรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนและลดขอบเขตการแทรกแซงจากรัฐ

อาจสรุปได้ว่าแนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรม เป็นรูปแบบความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความน่าจะเป็นในการเกิดความผิดพลาดในการค้นหาความจริงของเจ้าพนักงานเพื่อหลีกเลี่ยงและจำกัดความผิดพลาดดังกล่าวรูปแบบนี้จึงเน้นถึงการปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นทางการ โดยให้ความสำคัญกับหลักความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการใช้อำนาจรัฐทั้งก่อนการพิจารณาคดีและในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งหลักการสำคัญของรูปแบบความคิดนี้คือข้อสันนิษฐานที่ว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (The Presumption of Innocence) ตลอดจนมีกฎหมายในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานและหลักการรับฟังพยานหลักฐานจะถูกถ่วงละเมิดมิได้ โดยที่รูปแบบความคิดนี้เน้นถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องจำกัดอำนาจของรัฐในการสืบสวนสอบสวน การจับตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีต้องเป็นไปตามกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย (due process of law) สามารถตรวจสอบได้ซึ่งอาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมลดลง การลงโทษหรือการจำคุกผู้กระทำความผิดจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการพิสูจน์ความผิดตามหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดและการกระทำนั้นเป็นความผิดและเป็นอันตรายต่อสังคม จริงๆเท่านั้น³⁵

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14

3. แนวความคิดในการให้อำนาจรัฐทำการจับและควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายไทย

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยยังขาดจุดยืนที่แน่นอน ขาดความต่อเนื่องทางนโยบายขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งจะเน้นให้มีการจับตัวผู้กระทำความผิดให้ได้มากที่สุดโดยใช้ระบบควบคุมอาชญากรรมแต่บางครั้งก็มุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยนำเอาระบบนิติธรรมมาใช้ ทำให้องค์กรที่อยู่ในระบบขาดความเข้าใจว่าควรจะมีนโยบายอย่างไร การปฏิบัติยังลักลั่นกันอยู่ ตัวอย่างก็คือเรื่องการขาดการประสานงานและนโยบายร่วมกันของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ โดยฝ่ายนิติบัญญัติอาจออกกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงนโยบายทางอาญา ฝ่ายบริหารเองก็มีหน่วยงานปฏิบัติบังคับใช้กฎหมายที่ขาดความเป็นเอกภาพและไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการนิติธรรม ฝ่ายตุลาการก็ไม่ได้มองถึงความเป็นจริงในสังคมในด้านการควบคุมอาชญากรรมหรือบางครั้งก็เข้มงวดในเรื่องวิธีการมากกว่าสาระของความเป็นจริง การขาดความเป็นเอกภาพของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเป็นปัญหาใหญ่ที่ควรได้รับการแก้ไขก่อนเรื่องอื่น และที่สำคัญก็คือจะต้องกำหนดจุดยืนของกระบวนการให้ชัดเจนและสามารถกำหนดให้องค์กรในระบบปฏิบัติตามเป้าหมายภายใต้ขอบเขตของจุดยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ³⁶ ซึ่งหากจะให้การควบคุมอาชญากรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองกระบวนการทางอาญาของไทยจะต้องนำผสานแนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรมและแนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรมให้เกิดความสมดุลกันให้มากที่สุด ต้องจับผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยเร็วโดยกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติให้มีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ เพราะการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีความรวดเร็วจะเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้บุกรุกอื่นและผู้กระทำความผิดนั้นเองกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกเพราะเกิดความกลัวที่จะถูกลงโทษ³⁷

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะต้องพยายามรักษาความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษซึ่งเป็นเป้าหมายของการควบคุมอาชญากรรมและหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้และต้องไม่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งมากเกินไป เพราะหากมุ่งเน้นความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไปแล้วสิทธิเสรีภาพของบุคคลก็อาจจะถูกระทบกระเทือนและได้รับความเดือดร้อนเพราะอำนาจที่กว้างขวางของเจ้าพนักงานของรัฐในการจับ การค้น การสอบสวน การควบคุมตัว ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกันหากมุ่ง

³⁶ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552, หน้า 107

³⁷ ฉัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, “ทฤษฎีการลงโทษ”, ใน *แนวการศึกษาวิชากฎหมายอาญาและอาญาวิทยา* ชั้นสูง, หน่วยที่ 6, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2555, หน้า 6-23

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหามากเกินไปผู้นั้นก็อาจรอดพ้นจากการถูกนำตัวมาลงโทษตามกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการทางอาญาทำให้ขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาจากประชาชนได้

แนวคิดในการรักษาสมดุลระหว่างแนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรมและแนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรม ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แก่ การปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นมาตรการที่ผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับอิสรภาพชั่วคราว ถือได้ว่าเป็นการผสมประ โยชน์ระหว่างแนวคิดแบบการควบคุมอาชญากรรมและแนวคิดแบบกระบวนการอันชอบธรรม เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยและในขณะเดียวกันก็คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสังคม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์สาธารณะ โดยแนวคิดในเรื่องนี้ได้ปรากฏอยู่ในระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 ข้อ 32 (ว่าด้วยหลักการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล) ซึ่งมีใจความสำคัญว่า การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะกระทำได้อต่อเมื่อมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น.... ซึ่งต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานด้วย ดังนั้นเมื่อคดีมีหลักฐานว่าการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงหรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานก็ต้องนำเหตุดังกล่าวมาพิจารณาประกอบว่ามีความจำเป็นต้องคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อไปด้วยหรือไม่ ซึ่งพนักงานอัยการต้องพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ.... โดยพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งขัดแย้งกัน หากเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะถูกกระทบเกินความจำเป็นหรือเกินสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าไม่มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไม่มีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควรแล้ว พนักงานอัยการต้องปล่อยตัวบุคคลหรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามคำร้องขอเสมอ³⁸

ประเทศไทยมีระบบการดำเนินคดีเป็นระบบกล่าวหา เป็นระบบการดำเนินคดีที่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันมีความเป็นอิสระจากกัน โดยยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา(ผู้ต้องหาหรือจำเลย)เป็นประธานในคดี³⁹

³⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 771-772

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62

การดำเนินคดีในขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้องจะเป็นการดำเนินคดีในขั้นตอนของเจ้าพนักงาน โดยการเริ่มต้นคดีอาจเริ่มจากผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 มาตรา 5 หรือมาตรา 6 ร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือโดยมีบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายกล่าวโทษต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรืออาจเริ่มต้นจากการสืบสวนของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่พบการกระทำความผิดเอง จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่อาจพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาผิดหรือบริสุทธิ์ หลังจากระบุข้อเท็จจริงและมีการฟ้องผู้ต้องหาแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาชั้นศาล ซึ่งในการพิจารณาคดีฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยถือได้ว่าเป็นประธานในคดีกฎหมายจึงให้สิทธิต่างๆ แก่จำเลยอีกทั้งห้ามมีการมีการพิจารณาคดีที่มีชอบอีกด้วย

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งแบ่งการตรวจสอบข้อเท็จจริงออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการตรวจสอบในชั้นเจ้าพนักงาน ส่วนขั้นตอนที่สองเป็นขั้นตอนการตรวจสอบชั้นศาล การตรวจสอบข้อเท็จจริงชั้นเจ้าพนักงานก็คือการสอบสวน อันประกอบด้วยเนื้อหา 2 ประการ คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการใช้มาตรการบังคับในทางอาญาได้แก่ การเรียก การจับ การค้น การควบคุม การขัง และการนำตัว⁴⁰

ในปัจจุบันมาตรการบังคับทางอาญาที่เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการได้เองคือการเรียกหรือการออกหมายเรียกส่วนการใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่นเป็นอำนาจหน้าที่ของศาล⁴¹ ด้วยเหตุที่การดำเนินคดีอาญาก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการบังคับ ที่อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยเฉพาะการจับที่มีความจำเป็นต้องใช้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีพฤติการณ์หลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะเป็นกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะหากรัฐไม่ใช่มาตรการบังคับดังกล่าวแล้วกระบวนการดำเนินคดีต่างๆ ของรัฐอาจจะเสียหายติดขัดและไม่บรรลุผลได้ เมื่อมีการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้แล้วผู้นั้นก็จะถูกควบคุมตัวหรือขังตัวไว้ อันเป็นกระบวนการในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จึงทำให้เหตุที่จะออกหมายจับหรือเหตุที่จะให้ควบคุมหรือขังนั้นเป็นเหตุเดียวกันคือผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะหลบหนีหรือไปทำลายพยานหลักฐานหรือจะไปกระทำความผิดซ้ำอีก อันเป็นแนวคิดพื้นฐานเบื้องต้นที่ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องจับ ควบคุมหรือขังผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70

⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

การจะจับบุคคลใดโดยไม่มีคำสั่งหรือหมายจับจากศาลไม่ได้ ตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้⁴² ซึ่งนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและยังเป็นเงื่อนไขให้มีการลงโทษโดยกระบวนการอันมีชอบด้วยกฎหมายเพราะการออกหมายจับได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยศาลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง

ดังนั้นการจับเพื่อนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยและเพื่อประกันการบังคับโทษ⁴³

ประการแรก เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี รัฐอาจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาโดยการจับผู้ต้องหามาไว้ในอำนาจรัฐไว้ก่อน เพื่อทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาซึ่งในคดีใดหากยังไม่มี การสอบสวนในความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติห้ามพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล⁴⁴ โดยความจำเป็นของการจับจะกระทำได้ในขอบเขตที่จำกัดเพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยเท่านั้นซึ่งอาจเป็นเพราะพนักงานสอบสวนยังไม่ได้ตัวพยานบุคคลที่สำคัญมาสอบปากคำ หรือยังค้นหาวัดพยานที่สำคัญไม่พบ หากจะปล่อยตัวผู้ต้องหาไปก็อาจจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานเสียไป⁴⁵ ซึ่งผู้ต้องหาที่กระทำ ความผิดอาญาเกือบทั้งหมดนั้นต้องการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ จึงพยายามค้นหาทุกวิถีทางที่จะ ทำให้ตนเองพ้นจากการถูกจับกุม ซึ่งหากปล่อยให้ผู้ต้องหานั้นได้มีความเป็นอิสระในระหว่างการพิจารณาคดีโอกาสที่ผู้ต้องหาจะไปทำลายพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยานหรืออาจจะหลบหนีไปเพื่อไม่ให้ต้องรับโทษตามกฎหมายอาจเกิดขึ้นได้ ยิ่งผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพลด้วยแล้วการไปทำลายพยานหลักฐานให้เสียหายหรือสูญหายหรือไปข่มขู่พยานให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะมาเป็นพยานยอมทำได้โดยง่าย และที่สำคัญคือเพื่อให้เป็นไปตามหลักการฟังความทุกฝ่ายจึงต้องทำการจับผู้ต้องหามาทำการสอบสวนในความผิดนั้นเสียก่อน

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78

⁴³ คณิศ น.นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 357

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

⁴⁵ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร:

ประการที่สอง เพื่อเป็นหลักประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการฟ้องต่อศาล หากผู้ต้องหาไม่อยู่ในอำนาจพนักงานอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ พนักงานอัยการจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลพร้อมฟ้องแม้จะอยู่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ตาม⁴⁶ จึงมีความจำเป็นจะต้องจับหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อมิให้หลบหนี เพราะหากไม่มีตัวผู้ต้องหา ก็ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ และเมื่อผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยแล้วในกระบวนการพิจารณาและสืบพยานของศาลก็จะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย⁴⁷ หรือเมื่อจะมีการอ่านคำพิพากษาก็ให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยก็ถือต้องมีตัวจำเลยในการอ่านคำพิพากษา⁴⁸ ดังนั้นหากไม่มีตัวจำเลยในการพิจารณาคดีจะดำเนินการต่อไปไม่ได้ การต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมฟ้องหรือการพิจารณาและสืบพยานที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเหล่านี้คือเหตุผลความจำเป็นของการต้องมีตัวของผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ การจับผู้ต้องหาหรือจำเลยมาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐจึงมีความจำเป็นในเรื่องของเหตุผลดังกล่าวนั่นเอง

ประการที่สาม เพื่อประกันการบังคับโทษ ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้อง ศาลอาจสั่งขังจำเลยไว้ระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดได้⁴⁹ และโดยที่ในการดำเนินการต่อไปของศาลสูงไม่มีความจำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การควบคุมตัวจำเลยไว้ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องนี้จึงเป็นกรณีของการควบคุมตัวเพื่อประกันการบังคับโทษนั่นเอง เพราะหากปล่อยตัวจำเลยไป จำเลยอาจหลบหนีไปเสียและหากในที่สุดศาลสูงพิพากษากลับให้ลงโทษจำเลย ก็อาจไม่ได้ตัวจำเลยมาลงโทษตามคำพิพากษาหรือได้ตัวจำเลยมาโดยยากกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะสั่งขังจำเลยไว้ระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดได้ด้วยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ⁵⁰

จากที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทั้งในปฎิญาสากล กติการะหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งกฎบัตรแห่งสหประชาชาติซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป แม้แต่ภายในประเทศไทยของเราเองก็มีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติคุ้มครองรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะใช้อำนาจในการจับเพื่อนำตัวบุคคลที่กระทำความผิดอาญาไปไว้ในอำนาจรัฐเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายโดยหลักแล้วจะต้องมีคำสั่งหรือหมายจับจากศาลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นอิสระและเป็นกลางการจับโดยไม่มีคำสั่งหรือหมายจับจากศาลจะกระทำ

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165

⁴⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 358

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185

⁵⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 359

ได้เท่าที่จำเป็นและมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล ที่กฎหมายคุ้มครองไว้ซึ่งต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ถูกจับไม่ใช่ผู้กระทำผิดและจะปฏิบัติต่อผู้ถูก จับเยี่ยงผู้กระทำผิดไม่ได้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด หากเจ้า พนักงานของรัฐดำเนินการไปโดยไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้แล้วอาจจะต้องรับผิดชอบทั้งในทาง แพ่งและอาญา ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่จะถูกล่วงละเมิดโดย พลการหรือการใช้อำนาจเกินขอบเขตไม่ได้ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดกระบวนการอันชอบธรรม แต่ อย่างไรก็ตามการนำตัวบุคคลที่กระทำความผิดอาชญา มาควบคุมไว้ในอำนาจรัฐก็มีความจำเป็นด้วย เหตุผลเพื่อการควบคุมป้องกันปราบปรามอาชญากรรม หากผู้กระทำความผิดนั้นมีพฤติการณ์ที่จะ หลบหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายอย่างอื่นอีกด้วยแล้วยังต้องควบคุม ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นไว้ในอำนาจรัฐเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อประกัน การมีตัวผู้ต้องหา เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหลบหนี เพื่อไม่ให้ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และเพื่อ ไม่ให้ไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นอีกซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการควบคุมอาชญากรรม ดังนั้นเพื่อให้ เกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและการใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลจะต้องไม่โน้มเอียงไม่ด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป เพื่อความสุขของประชาชน และให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมนั่นเอง

ดังนั้นการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจับตัวผู้กระทำความผิดมาควบคุมไว้ใน อำนาจรัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่กฎหมายให้การคุ้มครองและรับรองไว้และ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจไว้ตามแนวคิดกระบวนการอันชอบ ธรรม ไม่มุ่งเน้นจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้น พื้นฐานของบุคคลเพื่อให้เกิดความสงบสุขและความเป็นธรรมในสังคมนั้นๆ

บทที่ 3

เปรียบเทียบกระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับ ตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร เยอรมัน กับไทย

การออกหมายจับสามารถดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาไม่ว่าจะเป็นชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล แต่ในการศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาถึงการออกหมายจับในชั้นของพนักงานสอบสวนตลอดจนหลักเกณฑ์การจัดการตามหมายจับ ขอบเขตการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับ และผลกระทบที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การออกหมายจับและวิธีการจัดการตามหมายจับของต่างประเทศ ซึ่งมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างกันดังจะได้อธิบายต่อไป

ในระบบการดำเนินคดีอาญานั้นอาจกล่าวได้มีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา ในระบบไต่สวนคือระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคือออกจากกัน ให้มีองค์กรในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล ทำให้ผู้ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิอะไรเลยมีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่ง คือเป็นกรรมในคดี ผู้พิพากษามีอำนาจมากเกินไป มักมีอคติและลำเอียงและมักรู้สึกว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปราบปราม ซึ่งต่างจากระบบกล่าวหา ที่เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้องและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคือออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่ต่างหากจากกันเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้นและยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากการเป็นกรรมในคดีขึ้นเป็นประธานในคดีเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และห้ามดำเนินการพิจารณาที่มีขอบ⁵¹ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับของประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศเยอรมนีที่ใช้ระบบการดำเนินคดีเป็นระบบกล่าวหาเหมือนกันกับประเทศไทยจึงต้องทำการศึกษาเปรียบเทียบ

⁵¹ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 60-62

1. กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจับตามกฎหมายต่างประเทศ

1.1 กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับ

ของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่ใช้รูปแบบการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะมีฐานะเป็นประธานในคดี มีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน (Jury) ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาจากการใช้อำนาจรัฐ โดยมีชอบและอำนาจของผู้พิพากษาจะถูกลดความสำคัญลงไปอำนาจการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์จะเป็นอำนาจของลูกขุน การดำเนินคดีของสหราชอาณาจักรในระบบกล่าวหานี้จะเป็นการต่อสู้กันของคู่ความสองฝ่ายในศาลเพราะในทางทฤษฎีเชื่อว่าจะทำให้ได้มาซึ่งความจริงมากที่สุด และให้ความสำคัญกับกระบวนการอันชอบธรรม (Due Process) หากเจ้าหน้าที่ตำรวจสงสัยบุคคลผู้กระทำผิดต้องมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดที่เชื่อว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำให้เป็นที่น่าพอใจของศาลแต่ในขณะเดียวกันกฎหมายก็ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายประการเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดให้การค้นหรือจับผู้ต้องสงสัยจะกระทำได้ต่อเมื่อกรณีมีเหตุอันควรสงสัย (Reasonable Suspicion) และเพื่อที่จะตั้งข้อกล่าวหา (Charge) แก่ผู้ถูกควบคุมตัว (Detainee) จะต้องมีพยานหลักฐานและการให้ความคุ้มครองโดยการตรวจสอบคดีโดยอัยการ (The Crown Prosecution Service, CPS) การเริ่มต้นดำเนินคดีกระทำได้โดยตำรวจยื่นคำกล่าวหา (Information) ต่อผู้พิพากษา (Magistrate) หรือเสมียนศาล (Justices' clerk) เพื่อให้ออกหมายเรียก (summons) ในกรณีที่ความผิดตามคำกล่าวหาเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงคือไม่มีโทษจำคุก (Offences Punishable with Imprisonment) หรือความผิดที่ไม่ต้องพิจารณาโดยวิธีแอนไดท์เมนต์ (Non-Indictable Offences) ส่วนกรณีที่จะมีการออกหมายจับ (Warrant) จะเป็นกรณีความผิดตามคำกล่าวหาเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรือความผิดที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุนหรือกรณีที่ต้องห้ามมิที่อยู่ไม่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ต้องหาปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาเพื่อแก้คำกล่าวหา ดังนั้นผู้มีอำนาจออกหมายจับของสหราชอาณาจักรก็คือศาลนั่นเอง⁵²

หากมีการออกหมายจับและจับตัวผู้ต้องหาได้แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำตัวไปส่งเจ้าหน้าที่คุมขัง (Custody Officer) เพื่อควบคุมตัวที่สถานีตำรวจ โดยเจ้าหน้าที่คุมขังมีหน้าที่ดูแลรักษาสิทธิและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวและเจ้าหน้าที่คุมขังสามารถปล่อยตัวหรือควบคุมผู้ต้องหานั้นไว้จนกว่าจะถึงนัดพิจารณาของศาลหลังจากที่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาแล้ว และยังมีอำนาจในการปล่อยชั่วคราวและยุติกระบวนการพิจารณาไว้วันแต่จะปรากฏ

⁵² ปาลิดา ไตรสารศรี, *การกลั่นกรองการออกหมายจับ*, หน้า 59-72

พยานหลักฐานใหม่ นอกจากนี้ยังมีอำนาจปล่อยชั่วคราวผู้ถูกจับ โดยยังไม่มี การตั้งข้อกล่าวหาเพื่อ รอผลการสอบสวนเพิ่มเติมหรือเพื่อขอคำแนะนำจากอัยการ ในเรื่องพยานหลักฐานที่เพียงพอและ ลักษณะของข้อกล่าวหา ซึ่งเจ้าหน้าที่คุมขังจะเลือกใช้วิธีใดก็ขึ้นอยู่กับว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะตั้งข้อกล่าวหาและมีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือไม่⁵³

หลังจากมีการยื่นคำกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว หากกรณีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะตั้งข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกตั้งข้อกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่คุมขังจะแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงความคิดที่ผู้ถูกกล่าวหาและให้คำเตือน จากนั้นจะให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิถูกปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมารายงานตัวต่อศาลมาจิสเตรท (Magistrates' Court) เสมอ เว้นแต่เข้ากรณีตามมาตรา 38 (1)(a) คือชื่อและที่อยู่ของผู้ต้องหาให้ไว้ไม่สามารถค้นหาได้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยพยานหลักฐานตำรวจและอาชญากรรม คส.1984 (The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)) ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว⁵⁴

หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะตั้งข้อกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไขหรือโดยมีเงื่อนไขให้กลับมาพบที่สถานีตำรวจตามวันที่กำหนด เว้นแต่มีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องควบคุมตัวโดยยังไม่มี การตั้งข้อกล่าวหาเพื่อจะรักษาความปลอดภัยหรือสงวนพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกจับหรือให้ได้พยานหลักฐานจากการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหา⁵⁵

เหตุในการออกหมายจับในสหราชอาณาจักรจะกระทำได้ในกรณีที่ความผิดตามคำกล่าวหา (Information) เป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกหรือความผิดที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุน (Indictable Offences) เนื่องจากความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรงที่มีอัตราโทษสูง เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะไม่มาศาลตามหมายเรียก หากเป็นกรณีอื่นๆ การออกหมายจับจะเป็นกรณีที่ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาไม่ชัดเจนพอที่จะส่งหมายเรียกได้⁵⁶

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66-68

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69-70

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76-78

แต่เดิมการจับผู้ถูกกล่าวหาในสหราชอาณาจักรมีวัตถุประสงค์เพื่อการนำตัวผู้ถูกกล่าวหามาปรากฏตัวต่อหน้าศาลเพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและตัดสินว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ ต่อมาศาลได้ถูกลดอำนาจในการไต่สวนลง ทำให้วัตถุประสงค์ของการจับได้เปลี่ยนไปเพื่อการสอบสวนและพิจารณาว่าจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ ซึ่งรูปแบบการจับในสหราชอาณาจักรมีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ การจับโดยมีหมายจับ การจับโดยไม่มีหมายจับตามกฎหมายคอมมอนลอว์ และการจับโดยไม่มีหมายจับตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร

1) การจับโดยมีหมายจับ (Arrest with Warrant) จะเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจยื่นคำกล่าวหา(Information)โดยมีการกล่าวคำสาบานตนต่อผู้พิพากษา(Magistrate) หรือเสมียนศาล (Justices' Clerk) ว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดหรือถูกสงสัยว่ากระทำความผิด หากความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก หรือความผิดที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุน ผู้พิพากษาจะออกหมายจับบุคคลดังกล่าว แต่ถ้าความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นความผิดอื่นนอกจากความผิด 2 ประเภท ผู้พิพากษาจะออกหมายจับได้ต่อเมื่อไม่สามารถส่งหมายเรียกให้แก่บุคคลนั้นได้ตามมาตรา 1(4)(b) แห่ง The Magistrates' Court Act 1980

2) การจับโดยไม่มีหมายจับตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law Arrests) จะเป็นการจับในกรณีกระทำความผิดฐานทำลายความสงบเรียบร้อย (Breach of the Peace) เพียงฐานเดียว โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมได้หากมีการทำลายความสงบเรียบร้อยเกิดขึ้น และมีเหตุเชื่อว่าจะไปกระทำความผิดซ้ำ โดยถือว่าการทำลายความสงบเรียบร้อยเป็นอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน หรือบุคคลใดเกรงว่าจะได้รับอันตรายจากการทำร้ายร่างกาย การทะเลาะวิวาท การจลาจล การชุมนุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือความไม่สงบรูปแบบอื่น ซึ่งการกระทำผิดในรูปแบบนี้จึงต้องเกี่ยวกับการใช้กำลังหรือการข่มขู่

3) การจับตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Arrest Under Legislation) โดยหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ The Serious Organised Crime and Police Act 2005 แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการจับได้ในทุกความผิดซึ่งขึ้นอยู่กับความจำเป็น แต่อำนาจจับในกรณีเร่งด่วนดังกล่าวจะสามารถใช้ได้ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีเหตุอันควรเชื่อว่าการมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ใน PACE มาตรา 24(5) ที่จำเป็นจะต้องจับบุคคลซึ่งถูกสอบสวนนั้น เช่น เพื่อที่จะสืบให้รู้ชื่อและที่อยู่ที่ถูกต้องของบุคคลนั้นเพื่อป้องกันการทำร้ายตัวเองหรือบุคคลอื่น เพื่อป้องกันทรัพย์สินปกป้องเด็กหรือผู้อ่อนแอ เพื่อป้องกันมิให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินคดีเนื่องมาจากการไม่มาปรากฏตัวของบุคคลคนนั้น⁵⁷

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76-78

วิธีปฏิบัติในการจับของสหราชอาณาจักรนั้น หลังจากที่ได้อำนาจใช้

พระราชบัญญัติตำรวจและอาชญากรรมร้ายแรง ค.ศ.2005 (The Serious Organised Crime and Police Act 2005) กฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจจับผู้ที่สงสัยว่ากระทำผิดได้ในทุกฐานความผิดแม้บุคคลนั้นจะได้กระทำผิดอาญาไม่ร้ายแรงก็อาจถูกจับได้หากตำรวจเห็นว่ามีความจำเป็นและมีเหตุผลที่สามารถอธิบายได้ โดยมี The Police Reform Act 2002 มาตรา 110,111,113, และ 114 กับตาราง 7 ของกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจจับกุมไว้ และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับบุคคลที่สงสัยว่ากระทำผิดได้แล้วก็จะนำตัวไปที่สถานีตำรวจเพื่อส่งเจ้าหน้าที่คุมขัง และหากมีพยานหลักฐานเพียงพอผู้ถูกจับก็จะถูกตั้งข้อกล่าวหาจากนั้นก็ถูกนำตัวไปศาลมาจีเอสตรทโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ภายหลังการตั้งข้อกล่าวหาแต่ต้องไม่ช้ากว่าการออกนั่งพิจารณาครั้งแรกของศาล ซึ่งในทางปฏิบัติจะถูกนำตัวไปศาลภายใน 36 ชั่วโมง แต่หากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะตั้งข้อกล่าวหาแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีเงื่อนไข เว้นแต่มีความจำเป็นที่ตำรวจจะต้องควบคุมตัวโดยยังไม่มี การตั้งข้อกล่าวหา เพื่อที่จะรักษาความปลอดภัยหรือสงวนพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกจับ หรือเพื่อให้ได้พยานหลักฐานจากการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา โดยการควบคุมตัวโดยยังไม่มีตั้งข้อกล่าวหาจะกระทำได้ไม่เกิน 6 ชั่วโมง หากจะควบคุมตัวเกินกว่านั้นต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับผู้กำกับการตำรวจ⁵⁸

ในสหราชอาณาจักรจะมีหน่วยงานเพื่อจัดการตามหมายจับ โดยเฉพาะอยู่ในแต่ละสถานีตำรวจ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า The Crime Justice Department Warrant Team : The CJD Warrant Team มีหน้าที่ในการควบคุมและประเมินผลการดำเนินการตามหมายจับ โดยแบ่งประเภทหมายจับออกเป็น 3 ประเภท แต่ละประเภทจะมีการกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนในการทบทวนการปฏิบัติตามหมายจับ เช่น หมายจับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดร้ายแรงจะจัดอยู่ในกลุ่ม A อันเป็นกลุ่มที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกและจะต้องตรวจสอบการปฏิบัติตามหมายจับภายใน 14 วัน นับแต่วันที่มีการเผยแพร่หมายจับ ส่วนหมายจับอีก 2 กลุ่ม จะมีกำหนดเวลาในการตรวจสอบทบทวนการปฏิบัติตามหมายจับใน 21 และ 28 วันตามลำดับ ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการตามหมายจับได้เป็นอย่างดี⁵⁹

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-80

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82-82

1.2 กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับของประเทศเยอรมนี

การดำเนินคดีอาญาในประเทศเยอรมนี เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญามีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องสืบสวนสอบสวนให้ได้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น โดยในขั้นก่อนการพิจารณาคดีจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ช่วย ส่วนในชั้นพิจารณาคดีจะเป็นหน้าที่ของศาล นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกจำกัดภายใต้พยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอแต่อย่างใด การดำเนินคดีในประเทศเยอรมนีอาจเริ่มต้นโดยเจ้าพนักงานได้ทราบถึงการกระทำผิดหรือเจ้าพนักงานได้รับแจ้งจากผู้เสียหาย การออกหมายเรียกให้ผู้ต้องหามาพบจะเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ช่วยในการสอบสวนและต้องดำเนินการตามที่พนักงานอัยการสั่งการ การใช้มาตรการบังคับในการดำเนินคดีอาญาเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาพยานหลักฐานและการมีตัวผู้ต้องสงสัยในการดำเนินคดี ซึ่งไม่ใช่การมีตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องสืบสวนสอบสวนให้ได้ความจริงโดยจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อเก็บรักษาพยานหลักฐานไว้ไม่ให้สูญหาย โดยเมื่อพนักงานอัยการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนจนเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาน่าจะถูกตัดสินลงโทษในชั้นพิจารณาคดีแล้ว พนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาล⁶⁰ ก่อนการยื่นฟ้องคดีต่อศาลหากพนักงานอัยการเห็นว่ามี ความจำเป็นที่จะต้องได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในความควบคุม พนักงานอัยการสามารถร้องขอหมายจับต่อศาลได้ ซึ่งเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวที่เกี่ยวข้องกับการออกหมายจับกำหนดไว้ดังนี้

1) ต้องมีเหตุอันควรสงสัยอย่างยิ่งว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ซึ่งหมายถึงตามทางการสืบสวนสอบสวนที่ได้ดำเนินการมานั้น มีความเป็นไปได้อย่างมากที่ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

2) มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ หรือมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เช่น มีเหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี มีเหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ซึ่งเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหามีเจตนาจะทำลายเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐาน หรือใช้อิทธิพลหรือวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำความผิด พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือให้ผู้อื่นกระทำความเช่นนั้น ประกอบทั้งเป็นที่เกรงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะทำให้การค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้น

⁶⁰ ฎวเดช พรหมมะภฤต, *การระบุด่วนบุคคลในการออกหมายจับ*, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 110

3) โทษที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่านั้นจะต้องได้สัดส่วนกับการขังชั่วคราว ซึ่งมาตรา 113 บัญญัติว่า หากเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับแบบ Day-fine ไม่เกิน 180 วัน ไม่อาจออกหมายจับโดยเหตุที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานได้ แต่ออกหมายจับได้โดยเหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี⁶¹

การออกหมายจับตามกฎหมายเยอรมนีนั้น จะพิจารณาที่เหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีและเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานเป็นสำคัญซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการเอาบุคคลไว้ในอำนาจรัฐที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหมายจับเป็นมาตรการบังคับที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก การออกหมายจับในประเทศเยอรมนีจะต้องเป็นไปตามเหตุในการออกหมายจับที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนี้การออกหมายจับจะต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนอีกด้วย โดยจะต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของรัฐในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดว่ามีมากกว่าผลเสียจากการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ได้รับการรับรอง ดังนั้นการออกหมายจับในประเทศเยอรมนีจะทำให้ได้ก็ต่อเมื่อมีความจำเป็นอย่างแท้จริงเท่านั้นและหมายจับจะต้องมีรายละเอียดตามที่กฎหมายระบุไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาชญากรรม มาตรา 114 เช่น การควบคุมตัวบุคคลจะต้องทำเป็นหนังสือในรูปแบบของหมายจับซึ่งออกโดยศาล, ในหมายจับจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้กล่าวหา ความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกสงสัยอย่างชัดเจน เวลาและสถานที่ที่การกระทำความผิดเกิด องค์ประกอบความผิดและมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เหตุในการจับกุม รวมถึงข้อเท็จจริงอันแสดงถึงความสงสัยอย่างชัดเจนของความผิดและเหตุในการจับกุม เว้นแต่การเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ถ้าการออกหมายจับไม่เป็นไปตามหลักการได้สัดส่วนหรือผู้ถูกกล่าวหาอ้างเช่นนั้นเหตุที่การออกหมายจับไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนจะต้องถูกระงับไว้ด้วย

เมื่อมีการจับกุมผู้ถูกกล่าวหาตามหมายจับได้แล้วกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกจับกุมไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจ โดยไม่ชักช้าซึ่งอย่างช้าต้องไม่เกินวันถัดจากวันจับกุม เพื่อให้ผู้พิพากษาทำการตรวจสอบผู้ถูกกล่าวหา แต่ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจได้อย่างช้าไม่เกินวันถัดจาก

⁶¹ ชาคริต บุญเพิ่ม, การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ, ปริญญาวิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554, หน้า 55

วันจับกุม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 115a กำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปยังผู้พิพากษาประจำศาลที่อยู่ใกล้ที่สุด⁶²

โดยการจัดการตามหมายจับเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการตรวจสอบชื่อหรือรายละเอียดอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในหมายจับเพื่อจะนำตัวผู้ถูกกล่าวหาเข้ามาอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ขณะทำการจับกุมเจ้าพนักงานจะต้องแจ้งรายละเอียดในหมายจับให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแต่ถ้าไม่สามารถทำได้ให้แจ้งฐานความผิดที่บุคคลนั้นถูกสงสัยอย่างชัดเจนซึ่งจะต้องแจ้งรายละเอียดให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบในภายหลังโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิได้รับสำเนาหมายจับนอกจากนี้จะต้องมีการแจ้งให้ญาติหรือผู้ไว้วางใจของผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงการจับกุมและการดำเนินการทุกประการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งศาลมีอำนาจในการออกคำสั่ง แต่จะต้องให้ออกาสผู้ถูกจับในการแจ้งญาติหรือผู้ไว้วางใจทราบถึงการจับกุมด้วยตนเองเว้นแต่การแจ้งจะเป็นอันตรายแต่การสืบสวนสอบสวน ซึ่งหลังจากที่มีการจับผู้ถูกกล่าวหาแล้วพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถค้นตัวผู้ถูกจับได้ โดยในการค้นตัวนี้หากจะเป็นการทำให้ผู้ถูกค้นได้รับความอับอายการค้นจะต้องกระทำด้วยบุคคลหรือแพทย์ที่เป็นเพศเดียวกันกับผู้ถูกค้นและมีสิทธิร้องขอให้แพทย์หรือบุคคลที่ผู้ถูกค้นไว้วางใจเข้าร่วมในการค้นตัวได้⁶³

สำหรับข้อยกเว้นให้จับได้โดยไม่มีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี มาตรา 127 ได้บัญญัติไว้ว่า ในความผิดซึ่งหน้า ประชาชนมีสิทธิจับบุคคลที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีไว้ชั่วคราวได้ หากเป็นกรณีที่มีการจับในความผิดซึ่งหน้าโดยพนักงานอัยการหรือตำรวจนั้นพนักงานอัยการหรือตำรวจมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับได้ตามความจำเป็นเพื่อทราบชื่อและที่อยู่ของผู้ต้องหาสงสัยเพื่อควบคุมตัวผู้ไว้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาให้สามารถจับไว้ได้นานกว่านั้นในกรณีนี้หากบุคคลที่ถูกจับไว้ชั่วคราวนั้นยังไม่ได้รับการปล่อยตัวจะต้องถูกนำไปยังผู้พิพากษาโดยเร็ว โดยอย่างช้าที่สุดในวันรุ่งขึ้น และผู้พิพากษามีอำนาจในการตรวจสอบว่าการจับนั้นมีเหตุเพียงพอหรือไม่ หากไม่มีเหตุเพียงพอผู้พิพากษาต้องสั่งปล่อยตัวผู้ถูกจับไป แต่ถ้ามีเหตุเพียงพอที่จะจับได้ ผู้พิพากษาอาจสั่งขังผู้นั้นไว้ชั่วคราวก็ได้⁶⁴

ภายหลังจากได้มีการจับบุคคลแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันยังได้บัญญัติให้มีการนำผู้ถูกจับกุมไปพบเจ้าหน้าที่ศาลโดยไม่ชักช้าตาม มาตรา 115 เมื่อได้มีการจับกุมบุคคลแล้วสิ่งแรกที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติคือการนำผู้ถูกจับไปพบกับศาล เพื่อพิจารณาว่าข้อ

⁶² กูวเดช พรหมมะกฤต, การระบุตัวบุคคลในการออกหมายจับ, หน้า 111-115

⁶³ กูวเดช พรหมมะกฤต, การระบุตัวบุคคลในการออกหมายจับ, หน้า 114

⁶⁴ ปาลิตา ไตรสารศรี, การกักขังการออกหมายจับ, หน้า 105

กล่าวหาที่ถูกกล่าวหาว่าไม่มีมูลหรือไม่ ในระหว่างการพิจารณาเขาจะได้รับแจ้งสิทธิต่างๆ โดยยังไม่ต้องตอบคำถามใดๆทั้งสิ้น และหากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาที่ต้องรับปล่อยตัวไปทันที⁶⁵

2. กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับตามกฎหมายไทย

กระบวนการทางอาญาของไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี ซึ่งเป็นขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้องของเจ้าพนักงาน และขั้นตอนหลังฟ้องคดีซึ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยทั้งสองขั้นตอนสามารถออกหมายจับเพื่อนำตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐได้หากมีพฤติการณ์หรือเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

การเริ่มต้นคดีอาญาสามารถดำเนินการได้โดยผู้เสียหายและพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล⁶⁶ กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองผู้เสียหายนั้นอาจเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง หรือเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริงก็ได้⁶⁷ ในกรณีนี้ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อน หลังจากไต่สวนมูลฟ้องแล้วหากเห็นว่าไม่มีมูลก็ให้ยกฟ้อง แต่หากเห็นว่ามีความผิดก็ให้ประทับรับฟ้องเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน อีกกรณีหนึ่งก็คือพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีในกรณีนี้จะต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นเสียก่อน พนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจฟ้องคดีนั้นต่อศาลได้ โดยเฉพาะในคดีความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์มอบคดีต่อพนักงานสอบสวนด้วย⁶⁸ พนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนในความผิดนั้นได้⁶⁹ หากเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดินที่ได้มีการกล่าวโทษโดยบุคคลอื่นซึ่งอาจไม่ใช่ผู้เสียหายที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิดก็ได้⁷⁰

⁶⁵ ชาคกริต บุญเพิ่ม, การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ, หน้า 59

⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4)

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(7)

⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคหนึ่ง

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(8)

2.1 การเริ่มกระบวนการสอบสวน

2.1.1 พนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ พนักงานสอบสวนทั่วไป กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ⁷¹ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะอำนาจของพนักงานสอบสวนทั่วไป เท่านั้น

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ ทำการสอบสวน⁷² ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดอ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตนได้ ส่วนในเขต กรุงเทพมหานครอำนาจการสอบสวนจะเป็นของตำรวจเท่านั้น⁷³

2.1.2 อำนาจพนักงานสอบสวน

1) สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน

พนักงานสอบสวนมีอำนาจทั่วไปในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และอำนาจในการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์⁷⁴ รวมไปถึงอำนาจเฉพาะในการรวบรวมพยานวัตถุ พยานเอกสารและพยานบุคคล ซึ่งในการสอบสวนอาจจะต้องใช้มาตรการบังคับ เช่น การเรียก การจับ การค้น การควบคุม การขังและการนำตัว เพื่อให้สามารถดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอาญานั้นได้ มาตรการบังคับทางอาญาต่างๆที่กล่าวมานี้มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทั้งสิ้น การใช้มาตรการบังคับทางอาญาจึงต้องมีการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจควบคุมกันไปด้วย นอกจากอำนาจดังกล่าวมาแล้วพนักงานสอบสวนยังมีอำนาจออกไปทำการสอบสวนผู้ต้องหาหรือพยานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องออกหมายเรียกหรืออาจออกหมายเรียกให้บุคคลดังกล่าวมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนก็ได้⁷⁵

⁷¹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 100

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6)

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131,131/1

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52

2) ออกหมายเรียก ให้ผู้ต้องหาหรือพยานมาพบ

หมายเรียก หมายถึงหนังสือบอกการซึ่งออกโดยพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือศาล สั่งให้บุคคลที่ถูกระบุไว้ในหมายนั้นมายังผู้ออกหมายเรียกเพื่อการสอบสวน ใต่ส่วนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา หรือเพื่อการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สาระสำคัญของการเรียกโดยมีหมายเรียกนั้นต้องเกี่ยวกับการดำเนินคดีในความผิดนั้น เช่น เรียกมาเพื่อการสอบสวน ใต่ส่วนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี หมายเรียกจะต้องมีสภาพบังคับหรือต้องมีผลทางกฎหมายหากมีการฝ่าฝืนการเรียกหรือไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควรให้สันนิษฐานว่าบุคคลที่ไม่มาตามหมายเรียกนั้นจะหลบหนี ถ้ามีหลักฐานตามสมควรว่า ผู้ถูกออกหมายเรียกนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาด้วยแล้วก็จะถือว่าเป็นกรณีมีเหตุให้ออกหมายจับได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจชำระคดีหรือศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่จะทำการจับออกหมายจับผู้ขัดขืนหมายเรียกได้ แต่การขัดขืนหมายเรียกของผู้ต้องหา นั้นจะไม่ใช่ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งบังคับของเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 อีก เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ได้กำหนดวิธีการในทางที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาที่ขัดขืนหมายเรียกนั้นแล้ว

ในระบบการดำเนินคดีระบบกล่าวหาเจ้าพนักงานและศาลจะต้องฟังข้อเท็จจริงทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาและฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา หากใช้รับฟังเฉพาะฝ่ายผู้กล่าวหาแล้วชักพอกเอาความผิดจากผู้ถูกกล่าวหาโดยไม่คำนึงถึงข้อแก้ตัวของผู้ถูกกล่าวหาไม่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการ “ฟังความทุกฝ่าย” ที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องรับฟังคำแก้ตัวของผู้ถูกกล่าวหาด้วย ดังนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ทั้งความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเพื่อที่จะได้ทราบรายละเอียดและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด

เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนได้ทำการสอบสวนไปจนกระทั่งเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว หากเป็นสำนวนไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดและความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจดการสอบสวนได้⁷⁶ แต่หากเป็นสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดคือรู้ว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดแม้จะไม่รู้แน่ชัดว่าชื่ออะไรอยู่ที่ไหน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็อาจจะทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ จากนั้นพนักงานอัยการก็จะ

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140(1)

พิจารณาสิ่งคดีตามพยานหลักฐานในสำนวนที่พนักงานสอบสวนรวบรวมให้ โดยอาจสั่งงดการสอบสวน สั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง สั่งสอบสวนเพิ่มเติม หรือหากยังจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการจับตัวมาให้⁷⁷

ในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อเป็นการตรวจสอบ เร่งรัด การสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ออกคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวน เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้แจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษได้รับทราบความคืบหน้าของผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวน เพื่อเป็นการให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำหนังสือแจ้งความคืบหน้าการสอบสวนครั้งแรก เมื่อครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ครั้งที่สอง เมื่อครบกำหนด 60 วัน นับแต่วันที่แจ้งครั้งแรก ครั้งที่สาม เมื่อสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการ และหากมีการออกหมายจับหรือจับกุมผู้ต้องหาได้ก็ให้แจ้งผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบด้วย⁷⁸ ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุมตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา บทที่ 2 ข้อที่ 1.2 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างหนึ่ง

การทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีมาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติเกี่ยวกับการสอบสวน เพื่อเป็นการตรวจสอบภายในขององค์กรตำรวจเพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาดำเนินการไปด้วยความรวดเร็ว รอบคอบและต่อเนื่องเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกำหนดให้หัวหน้างานสอบสวน หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน และผู้บังคับการหรือรองผู้บังคับการ หรือพนักงานสอบสวนผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมาย ให้มีหน้าที่ตรวจสอบแนะนำสั่งการให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ในสำนวนการสอบสวนและสมุดบันทึกคดีของพนักงานสอบสวนทุกกระยะไม่เกิน 15 วัน 30 วัน และ ไม่เกิน 3 เดือน ตามลำดับ จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น โดยให้ทำการบันทึกการตรวจสอบ แนะนำและสั่งการไว้เป็นหลักฐานในบันทึกการตรวจทุกครั้ง ในส่วนของระยะเวลาการสอบสวนซึ่งคดีใดที่ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด หรือคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือยังจับกุมตัวไม่ได้ที่เป็นสำนวนคดีอาญาทั่วไป และสำนวนคดีจราจรทางบกเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าได้สอบสวนมานานพอสมควรที่จะเสนอความเห็นทางคดีได้ หากเป็นคดีที่ไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดสามารถแยก

⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140(2)

⁷⁸ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุมตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา บทที่ 2 ข้อที่ 1.2

ปฏิบัติได้เป็นสองกรณี กรณีแรกที่เป็นคดีอาญาทั่วไปและคดีจราจรทางบกจะต้องทำการสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน นับจากวันที่รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ กรณีที่สองที่เป็นคดีอุกฉกรรจ์ จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ และหากทำการสืบสวนสอบสวนมาครบกำหนดเวลาแล้วยังไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้ก็ให้มีความเห็นทางคดีและเสนอสำนวนการสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ แต่หากพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้วคดีมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนภายในอายุความ และเมื่อครบกำหนด 3 เดือน หรือ 1 ปี ตามลำดับแล้วให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมเหตุผลและความจำเป็น ไปยังผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการภายในระยะเวลา 10 วัน นับแต่ครบกำหนดเวลา 3 เดือน หรือ 1 ปี ให้ผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณีมีอำนาจพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนได้ในครั้งแรกไม่เกิน 3 เดือน หลังจากครบกำหนดเวลาตามอนุมัติแล้ว แต่มีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนต่อไป ให้ขอขยายระยะเวลาไปยังหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ขยายเวลาได้ครั้งละไม่เกิน 3 เดือน ตามเหตุแห่งความจำเป็นจนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น เว้นแต่ผู้บังคับการหรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณีจะสั่งการเป็นอย่างอื่น⁷⁹ ซึ่งก็ไม่ได้กล่าวถึงระยะเวลาในการจัดการตามหมายจับไว้ว่าจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใดหลังจากออกหมายจับมาแล้ว

การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาออกจากกัน โดยพนักงานอัยการคงมีเพียงอำนาจสั่งคดีและยื่นฟ้องคดีต่อศาล ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนหรือเริ่มต้นคดีอาญา การใช้อำนาจเรียกหรือออกหมายเรียกรวมถึงการร้องขอให้ศาลออกหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจในระหว่างการสอบสวนจึงไม่ผ่านการกลั่นกรองจากพนักงานอัยการก่อน ทำให้ก่อนการสอบสวนเสร็จสิ้นพนักงานอัยการของไทยเกือบไม่มีบทบาทที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจากการยื่นคำร้องในการออกหมายจับได้แต่อย่างใด แตกต่างจากประเทศอื่นที่มีระบบอัยการที่สมบูรณ์ซึ่งการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาถือเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ทั้งต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพนักงานอัยการที่มีอำนาจในการสอบสวนรวมถึงควบคุมการสอบสวนและสั่งการแก่เจ้าพนักงานตำรวจตามที่เห็นสมควรและจะเป็นผู้กลั่นกรองเหตุแห่งการออกหมายจับอีกชั้นหนึ่งก่อนจะขอหมายจับจากศาล

⁷⁹ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกธรรมชาติในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา บทที่ 4 ข้อที่ 3

2.2 หลักเกณฑ์ขั้นตอนการออกหมายจับและวิธีการจัดการตามหมายจับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้เคยบัญญัติให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ใน มาตรา 32 วรรคสาม ว่า “การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ให้ทำการจับเพื่อจำกัดเสรีภาพของบุคคลได้หากเป็นการจับโดยมีหมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นการจับในความผิดซึ่งหน้าหรือเป็นการจับโดยมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ ตาม มาตรา 78 ซึ่งเป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐทำการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 3 ได้ให้คำจำกัดความของการจับกุมว่า คือการที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือราษฎรใช้อำนาจตามกฎหมายจับบุคคลผู้กระทำความผิด หรือสงสัยว่ากระทำความผิดในทางอาญา หรือจับตามหมายจับเพื่อนำตัวผู้ถูกจับไปดำเนินการตามกฎหมาย การแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นให้ทราบว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับก็เป็นการจับเช่นเดียวกัน⁸⁰

นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ให้ความหมายของการจับว่า หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายทำให้ผู้ถูกจับถูกจำกัดเสรีภาพในร่างกาย และทำให้เสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายสิ้นสุดลง รวมทั้งกรณีที่ผู้จับแจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าจะถูกจับว่าเขาต้องถูกจับแล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน⁸¹

จึงสรุปได้ว่าหลักในการจับบุคคลหรือการจะเอาตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐของเจ้าพนักงานจะต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล ยกเว้นการจับบุคคลที่กระทำความผิดซึ่งหน้าและมีเหตุอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อไป

การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยอาจแบ่งได้ เป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ การจับโดยมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล และการจับโดยไม่มีหมายจับของศาลแต่ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวเฉพาะการจับโดยมีหมายจับจากศาลเท่านั้น

⁸⁰ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 3 บทที่ 1 ข้อ 13

⁸¹ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลง 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวก

ในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา บทที่ 1 ข้อ 4 (8)

2.2.1 การจับโดยมีหมายจับของศาล

1) ความหมายของหมายจับ

หมายจับ (Arrest Warrant) เป็นหมายอาญาชนิดหนึ่ง โดยเป็นหนังสือ บังการที่ออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีหมายความร่วมมือถึงสำเนาหมายจับอันได้รับรองว่าถูกต้อง คำบอกกล่าว ทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับแล้ว ตลอดจนสำเนาหมายจับที่ได้ส่งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างอื่น⁸² และตามประมวลระเบียบการตำรวจระเบียบไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 5 ว่าด้วยหมายเรียกและหมายอาญา บทที่ 2 หมายจับ ได้ให้ความหมายของหมายจับไว้ว่า “หมายจับได้แก่หนังสือบังการซึ่งออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และสั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือนักโทษ รวมทั้งสำเนาหมายจับอันรับรองว่า ถูกต้องและคำบอกกล่าวทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับแล้ว แต่ถ้าบอกกล่าวยกโทษทางโทรเลข เช่นนี้ จะต้อง ส่งหมายหรือสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องแล้วไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตาม หมายโดยพลัน” การที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ เนื่องจากผู้ขอออกหมายจับสามารถส่งสำเนาหมายจับไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจในท้องที่อื่นๆ ที่สงสัยว่าผู้กระทำความผิดจะหลบหนีไปซ่อนตัวอยู่ หรือกรณีที่ไม่ทราบที่อยู่ ที่แน่นอนก็อาจส่งสำเนาหมายจับไปทั่วราชอาณาจักรเพื่อประกาศสืบจับผู้ต้องหาได้

2) องค์กรที่มีอำนาจในการออกหมายจับ

แต่เดิมนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ให้อำนาจพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจในการออกหมายจับได้ แต่หลังจากมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้กำหนดให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความ เป็นอิสระและเป็นกลางเพียงองค์เดียวเท่านั้นที่มีอำนาจในการออกหมายจับได้ เพื่อเป็นการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของบุคคลว่าจะมีการพิจารณากันกรองและตรวจสอบพยานหลักฐานในการออก หมายจับที่มีความรัดกุมรอบคอบ

ในการร้องขอให้ออกหมายจับนั้นข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 8 กำหนดว่า “การร้อง ขอให้ออกหมายจับ ให้ร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจชำระคดี ก็คือท้องที่ที่ความผิดได้เกิดอ้างหรือเชื่อว่า ความผิดได้เกิดขึ้น ในท้องที่นั้นๆ หรือศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่จะทำการจับ ส่วนการร้อง ขอให้ออกหมายค้น ให้ร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่จะทำการค้น

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(9)

การร้องขอให้ออกหมายจับหรือหมายค้นที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ให้ร้องขอต่อศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัด หรือศาลแขวงที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น แต่เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่แห่งใดมีความพร้อมที่จะออกหมายจับหรือหมายค้นตามข้อบังคับนี้ และได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อการนั้นแล้ว ก็ให้ร้องขอหมายจับหรือหมายค้นต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งนั้นได้ด้วย การร้องขอให้ออกหมายจับหรือหมายค้นที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลชั้นอุทธรณ์ให้ร้องขอต่อศาลชั้นอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจชำระคดีนั้น แต่ถ้าจะทำการจับหรือค้นในจังหวัดอื่นนอกกรุงเทพมหานคร ให้ร้องขอต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้นได้ด้วย”

3) เหตุในการออกหมายจับ

หมายจับอาจออกตามที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยที่มีผู้ร้องขอก็ได้ กรณีที่ผู้พิพากษาออกหมายจับเอง เช่น กรณีจำเลยหลบหนีไประหว่างปล่อยชั่วคราว จำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติ พยานไม่มาศาลตามหมายเรียก ส่วนกรณีที่ศาลออกหมายจับโดยมีผู้ร้องขอนั้น ผู้ร้องขอจะต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีที่ร้องขอออกหมาย โดยจะต้องปรากฏเหตุที่จะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ซึ่งมีสองกรณีด้วยกันคือ

กรณีแรก เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี⁸³ เป็นการถือเอาอัตราโทษเป็นหลักในการพิจารณาว่าความผิดนั้นต้องมีระวางโทษจำคุกเกิน 3 ปีขึ้นไป ดังนั้น หากระวางโทษไม่เกิน 3 ปี หรือต่ำกว่านั้นก็จะออกหมายจับในกรณีนี้ไม่ได้ เหตุออกหมายจับในกรณีนี้ ถือเป็นเหตุออกหมายจับอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญาที่มีหลักฐานสมควรว่าบุคคลได้กระทำความผิดอาญา

หลักการที่ว่า “บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์” เป็นการบัญญัติรับรองทั้งปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งบัญญัติไว้ในข้อ 11 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ก็เคยบัญญัติไว้ใน มาตรา 39 วรรคสอง และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 174 ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะปฏิบัติต่อผู้นั้นเช่นเดียวกับผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดแล้วไม่ได้ การแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ในการออกหมายจับผู้นั้นจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีความเป็นภาวะวิสัยมิใช่ความสงสัยลอยๆ ถ้าฟังแต่เพียงคำชัดทอของผู้อยู่ต้องหาคนอื่นเพียงอย่างเดียวจึงยังไม่มีความเป็นภาวะวิสัยพอที่จะทำให้มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดและเป็นเงื่อนไขให้ออกหมายจับได้ และคำว่าหลักฐานตามสมควรจะมี

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(1)

ความหมายแคบเพียงใดนั้น ในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นว่าหลักฐานตามสมควรนั้นควรเป็น พยานหลักฐานโดยตรงที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้และ การได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่นำมาประกอบในการยื่นคำร้องขอออกหมายจับจะต้องเป็น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบไม่ขัดกับหลักการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีด้วย ดังนั้น พยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับโดยมิชอบและเชื่อมโยงไปถึงร่วมผู้กระทำผิดคนอื่นอีกพยาน หลักฐานที่ได้มาจากการจับโดยมิชอบนั้น น่าจะไม่สามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานในการออก หมายจับผู้ร่วมกระทำความผิดคนอื่นนั้นได้ แม้พยานหลักฐานนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวย ความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญา และสิทธิเสรีภาพของบุคคลก็ตาม⁸⁴

กรณีที่สอง เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลใดน่าจะได้กระทำ ความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุ อันตรายประการอื่น⁸⁵ ซึ่งเหตุที่จะออกหมายจับในกรณีนี้เป็นเหตุเฉพาะเจาะจง 3 เหตุด้วยกันคือ

เหตุแรก มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี

ซึ่งเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีนี้ อาจเป็นข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องขอออก หมายจับรายงานศาลประกอบการร้องขอ หรืออาจเป็นกรณีที่กฎหมายให้ถือว่ามีความผิดอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีตามมาตรา 66 วรรคท้าย คือ บุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือบุคคลนั้นไม่มาตาม หมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ได้ ซึ่งถือเป็นเหตุออกหมายจับเช่นเดียวกันแม้ ความผิดอาญานั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี หรือต่ำกว่านั้นก็ตาม และคนต่างด้าวที่เข้ามา ในราชอาณาจักรชั่วคราวนั้นต้องถือว่าไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งซึ่งจะต้องถูกสันนิษฐานตาม กฎหมายว่าจะหลบหนีด้วยเช่นกัน

เหตุที่สอง มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

เกี่ยวกับเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยาน หลักฐานนั้น กฎหมาย มิได้ให้รายละเอียดไว้ แต่ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร มีความเห็นว่า “เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ อำนาจรัฐ ในอนาคตสมควรจะได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนดังเช่นที่กระทำกันใน ต่างประเทศ เพราะคงต้องยอมรับกันได้ว่าความคิดของคนในสังคมใดๆ โดยเฉพาะในสังคมไทยเรายังมีความเป็นอำนาจนิยมอยู่ การที่กฎหมายเปิดกว้างเช่นนี้ย่อมเป็นอันตรายต่อการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ ทำให้กฎหมายในส่วนนี้ขาดความเป็นประชาธิปไตยอันเป็นข้อสาระสำคัญประการหนึ่ง

⁸⁴ ธีสุทธี พันธุทธิ, การรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญา, หน้า 91

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(2)

ของการเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดี และพัฒนาการของความ เป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยเราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน”⁸⁶

เหตุที่สาม มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น

คำว่า “เหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น” อาจเทียบ

ได้กับเนื้อหาของระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2538 ข้อที่ 3 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบเดิม โดยมีข้อความในข้อ 22 วรรคหนึ่งใหม่ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานอกจากจะเป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอีกด้วย ดังนั้น การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจะกระทำได้ต่อเมื่อกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เหตุนี้การออกหมายจับหรือจับผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องพิจารณาว่ามีกรณีที่นำเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานด้วย หากการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดและน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะก่ออันตรายโดยไปกระทำความผิดซ้ำแล้ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องออกหมายจับหรือควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้เพื่อดำเนินคดีต่อไป”⁸⁷

มีข้อที่น่าสังเกตคือ “เหตุออกหมายจับ” ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 นั้น หมายความว่า ถ้าไม่มีเหตุออกหมายจับ ศาลจะออกหมายจับไม่ได้ อย่างไรก็ตาม แม้กรณีมีเหตุออกหมายจับ ตามมาตรา 66(1) เช่น ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี ศาลอาจจะไม่ออกหมายจับก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายมาตราใดบังคับว่าหากมีเหตุออกหมายจับแล้วศาลต้องออกหมายจับเสมอไป ดังนั้น หากศาลเห็นว่าบุคคลนั้นจะไม่หลบหนีอย่างแน่นอน ศาลอาจจะไม่ออกหมายจับก็ได้ แม้จะมีเหตุออกหมายจับตามกฎหมายก็ตาม พนักงานสอบสวนจึงต้องออกหมายนัดหรือหมายเรียกบุคคลนั้นต่อไป และหากบุคคลนั้นไม่มาตามนัดหรือตามหมายเรียก พนักงานสอบสวนย่อมร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้ตาม มาตรา 66(2) เนื่องจาก มาตรา 66 วรรคสอง ให้สันนิษฐานว่าบุคคลผู้ไม่สามารถมาตามนัดหรือตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรนั้นจะหลบหนี ซึ่งศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าจะออกหมายจับตามคำร้องของครั้งที่สองของพนักงานสอบสวนนั้นหรือไม่ต่อไป

⁸⁶ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 303

⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 305

ความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐด้วยการออกหมายจับบุคคลโดยอาศัยเหตุในการออกหมายจับตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 นั้นมีความสำคัญ โดยเฉพาะการจับตามหมายจับที่ออกโดยอาศัยเหตุในการออกหมาย ตามมาตรา 66(2) เพราะการจับตามหมายได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบการออกหมายจับจากศาลแล้ว และหากพิจารณาการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐด้วยการจับโดยไม่มีหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (1)-(4) แล้ว การจับบุคคลดังกล่าวก็เนื่องมาจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและมีความเป็นไปได้สูงที่บุคคลนั้นจะหลบหนีหรือจะไปก่อเหตุร้ายต่อบุคคลอื่นจะมีความใกล้เคียงกันกับเหตุในการออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(2) ซึ่งเหตุในการออกหมายจับตามมาตรานี้ เชื่อว่าผู้ต้องหา นั้นจะหลบหนี จะ ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญของการจับโดยมีหมายจับตามมาตรา 66(2) และการจับโดยไม่มีหมายจับตามมาตรา 78 ก็ด้วยความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐอันเป็นการระงับยับยั้ง ควบคุมอาชญากรรม

ดังนั้นหมายจับที่ออกโดยอาศัยเหตุที่ผู้ต้องหา นั้นจะหลบหนี จะ ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ควรได้รับการปฏิบัติโดยทันทีหรือมีกำหนดระยะเวลาให้จัดการภายหลังจากที่ออกหมายนั้นมาแล้วและ มีขั้นตอนปฏิบัติมีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน

4) การเสนอพยานหลักฐานในการออกหมายจับ

การเสนอพยานหลักฐานเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับนั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้ร้องขอต้องเสนอพยานหลักฐานตามสมควรว่า ผู้จะถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ซึ่งถ้าผู้ถูกจับไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีเหตุแก้ตัวอันสมควรกฎหมายก็ให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นจะหลบหนี⁸⁸ ซึ่งผู้ร้องขอออกหมายจับต้องสาบานหรือปฏิญาณตนและแถลงเหตุในการออกหมายด้วยตนเอง รวมทั้งต้องตอบคำถามของผู้พิพากษาเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการสืบสวน หรือพยานหลักฐานที่สนับสนุนถึงเหตุแห่งการขอมานั้น ผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์หรือทราบข้อมูลอันเป็นเหตุแห่งการออกหมายจับควรมาเบิกความต่อผู้พิพากษาด้วยตนเอง และหากบุคคลดังกล่าวมาเบิกความ ก็ให้ผู้พิพากษาบันทึกสาระสำคัญโดยย่อและให้บุคคลนั้นลงชื่อไว้ในกรณีที่ผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือทราบข้อมูลนั้นไม่สามารถมาเบิกความต่อผู้พิพากษาได้ ผู้ร้องขออาจใช้

⁸⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา

บันทึกถ้อยคำดังกล่าวที่ได้สาบานตนว่าจะให้ถ้อยคำตามความเป็นจริง และได้กระทำต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นใหญ่นั้นได้ลงลายมือชื่อรับรองว่าได้มีการให้ถ้อยคำตรงตามบันทึก เสนอเป็นพยานหลักฐานประกอบคำเบิกความของผู้ร้องก็ได้⁸⁹ ซึ่งพยานหลักฐานที่เสนอต่อศาลเพื่อออกหมายจับนั้นอาจเป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์หรือที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้จากหนังสือของพนักงานอัยการเรื่องขอให้จัดการให้ได้ว่าผู้ต้องหา (อ.ก.29) โดยในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาออกหมายจับผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดเช่นเดียวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยที่ใช้ในการพิจารณาคดี⁹⁰

เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายจับก็เพื่อให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจากภายนอก(Accountability) โดยจะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับ⁹¹ ซึ่งศาลจะต้องมีความรอบคอบในการพิจารณาตรวจสอบพยานหลักฐานต่างๆ ที่ยื่นเข้ามาเพื่อออกหมายจับของเจ้าพนักงาน เพราะศาลเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

การรับฟังพยานหลักฐานในการออกหมายจับผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องถือเคร่งครัดเช่นเดียวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ว่ามีมูลเป็นเกณฑ์⁹² เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร มีความเห็นว่า “โดยที่การจับกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างมาก ศาลต้องรอบคอบในการฟังข้อเท็จจริงเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อศาลจักได้แสดงบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามภารกิจที่สำคัญยิ่งของศาล” ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นตามด้วยกับท่าน ศาสตราจารย์ ดร.คณิตฯ และพยานหลักฐานที่นำเสนอต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับนั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานโดยตรงซึ่งสามารถใช้พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นพิจารณาของศาลได้ อีกทั้งพยานหลักฐานที่ได้มานั้นต้องไม่เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยและไม่เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับหรือการค้นด้วยมิชอบด้วยกฎหมาย

⁸⁹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 16

⁹⁰ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 16

⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59/1

⁹² ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 18

นอกจากนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการเสนอพยานหลักฐานให้ศาลออกหมายจับ โดยให้พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชาซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา ตรวจสอบพยานหลักฐานในสำนวนว่ามีหลักฐานหนักแน่นเพียงพอว่าบุคคลที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับนั้น น่าจะได้รับความผิดตามข้อหาหรือไม่ หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่หนักแน่นเพียงพอก็ให้สั่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมเสียก่อน รวมทั้งตรวจสอบกลิ่นกรงตัวบุคคลที่จะขอให้ศาลออกหมายจับ เช่น การออกหมายจับบุคคลตามภาพถ่ายหรือภาพเขียนเหมือนจริง การออกหมายจับบุคคลที่มีชื่อและชื่อนามสกุลซ้ำกันว่า บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาที่จะขอให้ศาลออกหมายจับหรือไม่ และให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน ผู้บังคับการ หรือผู้บัญชาการแล้วแต่กรณี ลงนามในคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับในฐานะผู้ร้อง ก่อนมอบหมายให้พนักงานสอบสวนไปยื่นคำร้องต่อศาล และหลังจากที่ศาลออกหมายจับแล้วหากปรากฏว่าพยานหลักฐานชัดเจนว่าผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับ ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด(ออกหมายจับผิดตัว) หรือการกระทำของผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาตามหมายจับไม่เป็นความผิด ให้พนักงานสอบสวนรีบยื่นคำร้องขอให้ศาลถอนหมายจับ และมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา จากนั้นส่งความเห็นพร้อมสำนวนหรือเอกสารการสอบสวนเพิ่มเติมแล้วแต่กรณีไปยังพนักงานอัยการต่อไป ส่วนกรณีมีการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับ หากปรากฏพยานหลักฐานชัดเจนว่า ผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับไม่ใช่ผู้กระทำความผิดให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานหัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเพื่อปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยตัวผู้ต้องหา แล้วรวบรวมพยานหลักฐานมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา จากนั้นส่งพร้อมสำนวนหรือเอกสารการสอบสวนเพิ่มเติมแล้วแต่กรณี ไปยังพนักงานอัยการต่อไป⁹³

5) วิธีปฏิบัติในการจัดการตามหมายจับ

การจัดการตามหมายเมื่อได้รับหมายจับมาแล้วหากเป็นคดีเล็กน้อยหรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีพนักงานสอบสวนก็จะนำหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้เมื่อทราบหรือสงสัยว่าผู้ต้องหานั้นหลบหนีไปอยู่ที่ใดก็จะส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานีตำรวจเจ้าของท้องที่ที่ทราบหรือสงสัยว่าผู้ต้องหานั้นจะหลบไปอยู่ในที่แห่งนั้นทำการจับกุมตัวส่งพนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับผิดชอบ⁹⁴ ในส่วนของหมายจับในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี หรือคดีที่มีเหตุผล

⁹³ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลง 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกกรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา บทที่ 3 ข้อ 3.3

⁹⁴ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 5 บทที่ 2 หมายจับ ฯลฯ ข้อ 113 (1)

พิเศษที่จะต้องโฆษณาสั่งจับเมื่อพนักงานสอบสวนได้ขออนุมัติศาลออกหมายจับแล้วก็ให้เอาหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้ แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนนั้นพร้อมด้วยหมายจับต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเจ้าของท้องที่พิจารณาว่าสมควรโฆษณาสั่งจับหรือไม่ หากเห็นสมควรโฆษณาสั่งจับก็นำสำเนาหมายจับนั้นไปให้แก่แผนกสืบจับเพื่อดำเนินการต่อไป⁹⁵

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้รับมอบหมายให้นำหมายจับไปจัดการและเมื่อจัดการตามหมายจับนั้นแล้ว เจ้าพนักงานจะต้องบันทึกรายละเอียดในการจัดการไว้ ถ้าจัดการตามหมายจับไม่ได้ก็ต้องบันทึกพฤติการณ์ไว้แล้วต้องส่งบันทึกนั้นไปยังศาลซึ่งออกหมายโดยเร็ว⁹⁶ แต่ในกรณีนี้ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการรายงานไว้แต่อย่างใด ในกรณีที่บุคคลที่มีชื่อในหมายจับถูกจับแล้วถ้าสามารถทำได้เจ้าพนักงานต้องส่งตัวผู้ถูกจับโดยด่วนไปยังศาลซึ่งออกหมายจับ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น⁹⁷ และต้องรายงานการจัดการตามหมายไปยังศาลที่ออกหมายโดยเร็วแต่ต้องไม่ช้ากว่า 7 วันนับแต่วันจับด้วย⁹⁸ ในการปฏิบัติส่วนใหญ่แล้วพนักงานสอบสวนที่รับตัวผู้ต้องหาที่ถูกจับจะไม่ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่ออกหมายโดยทันที แต่จะควบคุมตัวไว้สอบสวนปากคำเสียก่อนและจะส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่ออกหมายภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่จับกุมซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการตรวจสอบความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเพราะหากไม่มีความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้วเพราะบุคคลนั้นไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่ออันตรายประการอื่นแล้วบุคคลนั้นก็ควรที่จะได้รับการปล่อยตัวหรือได้รับการประกันตัวโดยเร็ว ในการจัดการกับบุคคลที่ถูกจับที่เจ็บป่วยผู้จัดการตามหมายจับไม่สามารถส่งตัวผู้ถูกจับไปยังผู้ออกหมายได้ ผู้จัดการตามหมายนั้นอาจจัดการอย่างอื่นเช่นส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลแทน⁹⁹ ซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานได้ใช้ดุลยพินิจได้แต่ก็เฉพาะกรณีเฉพาะรายเท่านั้น

⁹⁵ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 5 บทที่ 2 หมายจับ ๓๓๑ ข้อ 113 (2)

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63

⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63

⁹⁸ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 23

⁹⁹ คณิ่ง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 194

ในการจับผู้ต้องหาตามหมายจับนี้ผู้จับจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบและแสดงหมายจับให้ผู้พร้อมทั้งแจ้งสิทธิต่างๆตามกฎหมาย เช่นสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ สิทธิจะพบหรือปรึกษาทนายความหรือผู้ที่จะเป็นทนายความ สิทธิแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมหากไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือเกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ให้สามารถดำเนินการได้ตามสมควร¹⁰⁰ ซึ่งการแจ้งสิทธิต่างๆนี้ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับทำให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิของตนก่อนที่จะมีการสอบปากคำ และสามารถใช้อิทธิพลของตนได้ทันทีอย่างเต็มที่

เมื่อผู้ถูกจับถูกส่งตัวถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วเจ้าหน้าที่ที่รับตัวผู้ถูกจับต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับหากมีหมายจับก็ให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังพร้อมทั้งมอบสำเนาบันทึกการจับให้แก่ผู้ถูกจับนั้นด้วย ซึ่งหากไม่มีการมอบสำเนาบันทึกการจับกุมเจ้าพนักงานมีความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและละเมิดได้

ในกรณีจำเป็น เจ้าหน้าที่ที่ทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งให้พนักงานสอบสวนก็ได้ และเจ้าหน้าที่ที่จับหรือรับตัวผู้ถูกจับมีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่างๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่การค้นจะต้องทำโดยสุภาพหากผู้ถูกจับเป็นหญิงก็ต้องใช้ตำรวจหญิงหรือผู้หญิงด้วยกันทำการค้น¹⁰¹

จะเห็นว่ากฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้จับหรือผู้รับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจในการค้นตัวผู้ต้องหา แต่ต้องกระทำโดยสุภาพ และการที่กฎหมายบัญญัติว่า “ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น” นั้น นอกจากเป็นการควบคุมการใช้อำนาจรัฐแล้ว ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอีกด้วยเพราะในพื้นฐานหญิงย่อมมีความอับอายในทางเพศ อันเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตามการจับตามหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจไม่ว่าผู้ถูกจับจะเป็นหญิงชาย เด็ก หรือคนชรา มีฐานะในสังคมหรือไม่ ก็จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเคร่งครัดโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กฎหมายรับรองไว้

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคแรก

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคสอง

อำนาจค้นตัวผู้ต้องหาดังกล่าวนี้ แม้กฎหมายจะกล่าวถึงการยึดสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานก็ตาม แต่การค้นในกรณีนี้ย่อมเป็นการป้องกันเหตุร้ายอันอาจเกิดแก่ผู้อื่นและผู้ต้องหาเองด้วย เช่น ผู้ต้องหาอาจมีสิ่งของที่สามารทำอันตรายผู้อื่นหรือตนเองอยู่ในความครองครอง เป็นต้น

2.3 อายุของหมายจับ

ในการจับกุมผู้ต้องหามาดำเนินคดีนั้นจะต้องได้ตัวผู้ต้องหานั้นมาพ้องภายในกำหนดอายุความซึ่งนับตั้งแต่วันกระทำความผิด หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไปแล้วจะทำให้ขาดอายุความไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นได้ เพราะอายุความของหมายจับแต่ละหมายไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความผิดแต่ละฐานความผิดซึ่งสามารถแยกได้เป็น

1) อายุความยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก 20 ปี

2) อายุความสิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

3) อายุความสิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี อายุความห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

4) อายุความหนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

และหากได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำผิดหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดระยะเวลาตามอายุความนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณาก็ได้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความ¹⁰²

จะมีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับฐานความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต จะมีอายุความในการดำเนินคดีถึงสามสิบปี นับแต่วันกระทำความผิด¹⁰³ เมื่อศาลได้ออกหมายจับมาแล้ว กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการจัดการตามหมายว่าจะต้องดำเนินการเมื่อไร คงมีบัญญัติไว้เพียงแต่ว่าหมายจับคงใช้ได้ยู่จนกว่าจะจับได้ หมายจับนั้นจะใช้ไม่ได้เมื่อความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือศาลซึ่งออกหมายนั้นถอนหมายคืน¹⁰⁴ ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจะต้องดำเนินการในทันทีหรือจะต้องดำเนินการภายในกี่วัน หลังจากได้ออกหมายจับมาแล้วเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อจะได้รายงาน

¹⁰² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98

¹⁰³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 มาตรา 22

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68

การจัดการตามหมายนั้นให้ศาลที่ออกหมายได้ทราบถึงพฤติการณ์ในการจัดการตามหมายว่ามีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีการดำเนินการเกี่ยวกับหมายนั้นไปเช่นไรบ้าง มีหลายครั้งที่หมายจับขาดอายุความไปเพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่ และไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องภายในอายุความซึ่งอายุความตามหมายจับในบางความผิดมีระยะเวลาฟ้องร้องสั้นเพียงหนึ่งปีเท่านั้น¹⁰⁵

2.4 ข้อจำกัดในการจับ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจ เจ้าพนักงานตำรวจนั้นมิอำนาจทำการจับได้ทั่วราชอาณาจักร จึงสามารถจับนอกเขตที่ตนเองประจำอยู่ได้ และแม้จะอยู่นอกเวลาราชการหรือมิใช่เวลาในการปฏิบัติหน้าที่ก็มีอำนาจทำการจับได้ แต่ข้อจำกัดในการจับของเจ้าพนักงานตำรวจจะมีบ้าง แม้จะกระทำภายในเขตอำนาจหรือไม่ถูกจำกัดด้วยเขตอำนาจดังกล่าว แต่ก็ถูกจำกัดโดยสถานที่บางแห่ง ซึ่งไม่ว่าการจับนั้นจะมีหมายจับหรือไม่ ก็ห้ามทำการจับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะ ได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน¹⁰⁶ การจับในที่รโหฐานเป็นข้อจำกัดในการจับอย่างหนึ่งที่ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจที่จะเข้าไปจับบุคคลนั้นหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าหมายจับที่ออกเพื่อจับบุคคลนั้นจะออกโดยอาศัยเหตุร้ายแรงในการกระทำความผิด หรือเหตุเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือเหตุที่จะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น การที่จะเข้าไปจับบุคคลนั้นจะต้องมีหมายค้นของศาลอีกหมายหนึ่งจึงจะเข้าไปจับบุคคลนั้นได้¹⁰⁷ แต่หากบุคคลที่มีหมายให้จับนั้นเป็นเจ้าบ้านเจ้าพนักงานสามารถเข้าไปจับบุคคลนั้นในที่รโหฐานได้แม้จะไม่มีหมายค้นอีกหมายก็ตาม¹⁰⁸

2.5 ประเภทความผิดในคดีอาญา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แยกประเภทคดีอาญาออกเป็น 5 ประเภทความผิดด้วยกัน คือ

2.5.1 คดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ ประกอบด้วย ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ลักพาเรียกค่าไถ่ วางเพลิง

2.5.2 คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ ประกอบด้วย ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ทำให้ตายโดยประมาท พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา

2.5.3 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ประกอบด้วย ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ กรรโชก ชิงทรัพย์ (บาดเจ็บ-ไม่บาดเจ็บ) ปล้นทรัพย์ รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95(5)

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 81

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69(4)

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92(5)

2.5.4 คดีที่น่าสนใจ ประกอบด้วย การโจรกรรมรถจักรยานยนต์ โจรกรรมรถยนต์ โจรกรรมโค-กระบือ โจรกรรมเครื่องมือการเกษตร ปล้น-ชิงรถยนต์โดยสาร ปล้น-ชิงรถยนต์แท็กซี่ ข่มขืนและฆ่า ลักพาเรียกค่าไถ่ น้อ โกง ยักยอก

2.5.5 คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ประกอบด้วย ความผิดฐานอาชญากรรม (อาชญากรรมธรรมดา, อาชญากรรมสงคราม) การพนัน(การพนันทั่วไป,การพนันสลากกินรวบ) ยาเสพติด ปราบการค้า ประเวณี มีและเผยแพร่วัตถุลามก

การแยกประเภทความผิดดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ การรับแจ้ง-การจับของปีที่แล้วกับปีปัจจุบันว่าสามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่เท่านั้น ซึ่งสถิติการรับแจ้งคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 (ต.ค.2555-ก.ย.2556) มีสถิติการรับแจ้งถึง 111,919 คดี จับกุมได้เพียง 51,505 คดี¹⁰⁹ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วมีคดีที่ยังจับกุมไม่ได้อยู่ถึง 60,411 คดี ซึ่งรวมถึงคดีความผิดที่มีการออกหมายจับผู้ต้องหา แต่ยังไม่สามารถจับกุมตัวผู้ต้องหาได้

อย่างไรก็ดีการแยกประเภทความผิดดังกล่าวก็ยังไม่ครอบคลุมความผิดทาง อาญาทั้งหมดและการกำหนดให้มีการดำเนินการจัดการตามหมายจับในประเภทความผิดต่างๆ ก็ยัง ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชา หากสามารถดำเนินการจัดการตามหมายจับได้ตามที่กำหนดไว้ก็จะมิบทลงโทษในทางปกครองต่อหัวหน้าสถานีตำรวจหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง เท่านั้น หากมีการมุ่งเน้นให้มีการจับกุมเฉพาะหมายจับความผิดใดความผิดหนึ่งโดยเฉพาะ ความผิด ในประเภทอื่นๆ ก็จะถูกละเลยไม่ได้รับการดำเนินการทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นทำให้ หมายจับในประเภทนั้นขาดอายุความลงไป เพราะไม่มีกฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบกำหนด หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการดำเนินการและมีมาตรการตรวจสอบ ควบคุม ลงโทษ หากผู้มีส่วน เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบที่กำหนดไว้ จนเป็นเหตุให้หมายจับใน คดีนั้นๆ ขาดอายุความลงไป

ดังนั้นหากในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจริงๆ การจับบุคคลที่มีหมายให้จับในที่สาธารณะหากบุคคลนั้นไม่ใช่เจ้าบ้านแล้ว จะต้องมีความหมายค้นอีก หมายหนึ่งด้วยจึงจะเข้าไปจับได้ซึ่งเป็นอุปสรรคทำให้ล่าช้าบุคคลที่มีหมายให้จับอาจหลบหนีไปได้ อีก การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจากผู้กระทำความผิดที่มีพฤติการณ์หลบหนีเช่นนี้ทำให้ขาด ประสิทธิภาพไป

¹⁰⁹ กองกฎหมาย สำนักงานกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556, หน้า 19-23

กระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับของไทยอาจเริ่มโดยผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตรงต่อศาล หรือร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนว่ามีความผิดอาญาเกิดขึ้น พนักงานสอบสวนก็จะทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลต่อไป ซึ่งหากผู้ต้องหาที่กระทำผิดอาญามีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะไปก่อเหตุอันตรายอย่างอื่นหรือได้กระทำความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีก็เป็นเหตุให้รัฐมีความจำเป็นต้องเอาบุคคลนั้นมาควบคุมตัวไว้ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยประกันการมีผู้ต้องหาหรือจำเลยในการพิจารณาคดีและบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษา ซึ่งหมายจับที่ออกมาเพื่อจัดการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายนั้นมีขั้นตอนต่างๆ ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติโดยจะต้องมีการแสดงหมายจับให้ดู ต้องแจ้งข้อความในหมายจับ และสิทธิต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งต้องนำตัวผู้ถูกจับนั้นส่งศาลที่ออกหมายจับหรือพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ โดยทันทีและต้องรายงานการจัดการตามหมายจับให้ศาลที่ออกหมายทราบใน 7 วัน หลังจากที่จับตัวผู้มีชื่อตามหมายจับได้แล้ว เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและเป็นการตรวจสอบการจัดการตามหมายจับอีกด้วย อย่างไรก็ตามกฎหมายได้เปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจได้เปิดช่องการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับได้หากเห็นว่าเป็นคดีที่มีความน่าสนใจหรือเป็นคดีที่มีความอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญหรือเป็นคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวด้วยแล้ว หมายจับนั้นจะได้รับการประกาศสืบจับเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีโดยเร็วซึ่งต่างจากคดีธรรมดาโดยทั่วไป อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดให้เริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับเมื่อใดหลังจากที่ได้มีการอนุมัติหมายจับ หรือ ได้มีการประกาศสืบจับแล้ว ทำให้หมายจับหลายหมายได้ขาดอายุความ ไป ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการตามหมายจับของประเทศสหราชอาณาจักร ที่หลังจากมีการยื่นคำกล่าวหาต่อศาลและศาลเห็นว่าเป็นความผิดที่ต้องออกหมายจับและได้ออกหมายจับมาแล้ว จะมีหน่วยงาน โดยเฉพาะในสถานีตำรวจที่เรียกว่า The Crime Justice Department Warrant Team : The CJD Warrant Team มีหน้าที่ในการจัดการตามหมายจับและประเมินผลการดำเนินการตามหมายจับ โดยแบ่งประเภทหมายจับออกเป็น 3 ประเภท แต่ละประเภทจะมีการกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนในการทบทวนการปฏิบัติตามหมายจับนั้นๆ ทำให้หมายจับแต่ละหมายได้รับการปฏิบัติที่มีระบบไม่มีการเลือกปฏิบัติสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทางอาญาในการออกหมายจับและการจัดการตามหมายจับของประเทศสหราชอาณาจักร เยอรมนีกับไทย จะพบว่าประเทศสหราชอาณาจักรและเยอรมนีจะมีกระบวนการออกหมายจับที่มีขั้นตอนต่างๆ ตามกฎหมายที่ให้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาซึ่งต้องมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จึงจะออกหมายจับได้

ในขณะเดียวกันกระบวนการการจัดการตามหมายจับก็กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่มีความชัดเจนทำให้การจัดการตามหมายจับมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่การควบคุมอาชญากรรมก็มีประสิทธิภาพตามไปด้วย ซึ่งต่างจากของไทยที่กำหนดขั้นตอนในการออกหมายจับไว้แต่ขั้นตอนในการจัดการตามหมายจับยังไม่มี ความชัดเจนเปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับได้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการตามหมายจับที่ไม่ได้รับการจัดการตามกำหนดหมายจับบางหมายขาดอายุความสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้รับความคุ้มครองและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้นในที่สุด

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการจัดการตามหมายจับที่เป็นเหตุให้เกิดการใช้ดุลยพินิจ ในการจัดการตามหมายของเจ้าพนักงานตำรวจ และผลกระทบที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจ

การจัดการตามหมายจับเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ¹¹⁰ ซึ่งจะต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หมายจับที่ออกมาแล้วหากไม่ได้รับการจัดการภายในกำหนดอายุความ หมายจับนั้นอาจขาดอายุความจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายได้อันเนื่องมาจากปัญหาการใช้ดุลยพินิจในการเลือกจัดการตามหมายของเจ้าพนักงานตำรวจ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมส่งผลให้ผู้เสียหายและประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมไม่เชื่อมั่นในการทำงานเจ้าพนักงานตำรวจ การไม่กำหนดเวลาในการเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับและไม่กำหนดเวลาในการรายงานการจัดการตามหมายจับหลังจากที่ออกหมายจับมาแล้ว เป็นการเปิดช่องให้สามารถใช้ดุลยพินิจในการเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการในช่วงเวลาใดก็ได้ภายในกำหนดเวลาตามอายุความของหมายจับนั้นๆ ตลอดจนการไม่มีทีมในการจัดการตามหมายจับในแต่ละประเภทคดีก็เป็นปัญหาในการจัดการตามหมายจับที่ทำให้หมายจับในแต่ละปีขาดอายุความลงไปเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาถึงการใช้อำนาจในการจัดการตามหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจสามารถระบุถึงสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจ ได้ดังนี้

¹¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 61 วรรคแรก

1. การไม่กำหนดเวลาเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับ และไม่กำหนดเวลาการรายงาน การจัดการตามหมายจับ

ในการจัดการตามหมายจับนั้น เมื่อพนักงานสอบสวนได้ยื่นคำร้องประกอบพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อออกหมายจับต่อศาลและได้หมายจับมาแล้วก็จะส่งหมายจับนั้นไปยังเจ้าพนักงานที่ระบุชื่อไว้ในหมาย หากไม่ระบุชื่อไว้ก็จะส่งไปยังหัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัดหรือประจำอำเภอซึ่งได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือนายอำเภอหรือผู้กำกับสถานีตำรวจ¹¹¹ เพื่อจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น กรณีที่ไม่ได้ระบุชื่อผู้จัดการตามหมายไว้ ผู้บังคับการตำรวจภูธรหรือผู้กำกับการสถานีตำรวจอาจจัดการตามหมายเองหรือจะมอบหรือส่งสำเนาหมายให้แก่เจ้าพนักงานซึ่งมีตำแหน่งรองลงไปจัดการก็ได้ และถ้าหมายนั้นได้มอบให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการร่วมกันหรือแยกกันก็ได้¹¹²

ต่อมาเมื่อสืบทราบว่ามีผู้ชื่อตามหมายจับหลบหนีไปอยู่ที่ใดและผู้จัดการตามหมายจับได้นำหมายจับไปทำการจับตัวบุคคลที่มีชื่อในหมายแล้ว ผู้จัดการตามหมายจะต้องแจ้งข้อความในหมายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบซึ่งก็คือผู้ที่จะถูกจับและต้องบันทึกการแจ้งข้อความในหมายด้วย¹¹³ หากผู้ถูกจับร้องขอก็ต้องส่งหมายให้ตรวจดู เมื่อจับผู้มีชื่อตามหมายจับได้แล้วถ้าสามารถทำได้ให้ส่งผู้ถูกจับไปยังผู้ออกหมายก็คือศาลโดยด่วน เว้นแต่ในหมายนั้นจะสั่งเป็นอย่างอื่น¹¹⁴ และหากผู้มีชื่อในหมายจับหลบหนีหรือมีผู้ช่วยให้หลบหนีผู้จัดการตามหมายจับสามารถจับตัวผู้นั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายอีก¹¹⁵ และหากหมายจับที่ออกมาแล้วยังไม่ทราบว่ามีชื่อในหมายจับนั้นหลบหนีไปอยู่ที่ใด หมายจับนั้นก็ให้ใช้ได้อยู่นานกว่าผู้มีชื่อในหมายจับจะถูกจับได้ หรือความผิดตามหมายนั้นขาดอายุความ หรือศาลได้เพิกถอนหมายนั้นคืน¹¹⁶ เมื่อเจ้าพนักงานได้จัดการตามหมายแล้วให้บันทึกรายละเอียดในการจัดการนั้นหากจัดการตามหมายไม่ได้ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้แล้วส่งบันทึกนั้นไปยังศาลซึ่งออกหมายโดยเร็ว¹¹⁷ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นขั้นตอนกระบวนการ

¹¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 61 วรรคสอง

¹¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 61 วรรคสาม

¹¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 62

¹¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 64

¹¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 65

¹¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68

¹¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63

การจัดการตามหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจที่กฎหมายวิธีพิจารณาได้กำหนดไว้ แต่จะเห็นว่าไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับไว้แต่อย่างใด ส่วนข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ก็ไม่ได้กำหนดระยะเวลาการเริ่มดำเนินการตามหมายจับไว้เช่นเดียวกัน

ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในการจัดการตามหมายจับได้กำหนดให้หมายจับที่เป็นคดีเล็กน้อยหรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีให้พนักงานสอบสวนนำหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้ เมื่อทราบหรือสงสัยว่าผู้ต้องหาหนีไปอยู่ที่ใดก็จะส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานีตำรวจเจ้าของท้องที่ที่ทราบหรือสงสัยว่าผู้ต้องหาจะหลบไปอยู่ในที่แห่งนั้นทำการจับกุมตัวส่งพนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับผิดชอบ¹¹⁸ ในส่วนของหมายจับในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปีหรือคดีที่มีเหตุผลพิเศษที่จะต้องโฆษณาสั่งจับเมื่อพนักงานสอบสวนได้ขออนุมัติศาลออกหมายจับแล้วก็ให้เอาหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนนั้นพร้อมด้วยหมายจับต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเจ้าของท้องที่พิจารณาว่าสมควรโฆษณาสั่งจับหรือไม่ หากเห็นสมควรโฆษณาสั่งจับก็นำสำเนาหมายจับนั้นไปให้แก่แผนกสืบจับเพื่อดำเนินการต่อไป¹¹⁹

การปฏิบัติในการจัดการตามหมายจับนั้น หมายจับที่พนักงานสอบสวนได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุมัติออกหมายจับมาแล้วจะถูกนำเข้าไปประกอบสำนวนการสอบสวน และส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรเพื่อจัดทำเป็นระบบไว้เพื่อตรวจสอบว่าหมายจับใดได้ดำเนินการแล้วอีกส่วนหนึ่งจะสำเนาหมายจับส่งให้ฝ่ายสืบสวนในสถานีตำรวจนั้นๆเพื่อดำเนินการสืบสวนจับกุมตัวผู้ต้องหาตามหมายจับ ซึ่งเมื่อสืบทราบที่ผู้ต้องหาหลบไปซ่อนอยู่ในทางที่ใดก็จะประสานไปยังสถานีตำรวจท้องที่นั้นๆ ให้จับตัวผู้ต้องหาตามหมายจับส่งไปยังท้องที่ที่ออกหมาย แต่ถ้าสถานีตำรวจท้องที่ที่ออกหมายกับสถานีตำรวจท้องที่ที่จับกุมมีระยะทางที่ห่างไกลกันมาก เจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ที่พบตัวผู้ต้องหาจะไม่ดำเนินการจับกุมนำส่งให้ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการขาดแคลนกำลังพลและไม่มียงบประมาณส่งตัวผู้ต้องหาคดีหมายจับไปยังท้องที่ที่ออกหมายจับ¹²⁰ ตลอดจนไม่มีมาตรการในการตรวจสอบว่าเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ที่พบตัวผู้ต้องหาตามหมายจับได้รายงานการพบตัวไปยังสถานีตำรวจท้องที่ที่ออกหมายหรือไม่เพราะเป็นเพียงการประสาน

¹¹⁸ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 5 บทที่ 2 หมายจับ ๗๗ ข้อ 113 (1)

¹¹⁹ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ลักษณะที่ 5 บทที่ 2 หมายจับ ๗๗ ข้อ 113 (2)

¹²⁰ สำราญ วงศ์ชัย, ปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนจับกุมคดีมีหมายจับ:กรณีศึกษาข้าราชการตำรวจด้านสืบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2554 หน้า 59

การปฏิบัติเป็นการภายในเท่านั้น หรือกรณีเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ที่ออกหมายนั้นเองพบตัวผู้ต้องหาตามหมายจับแล้วไม่ดำเนินการจับกุม เพราะผู้ต้องหาได้รับคุ้มครองจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่หรือเป็นญาติพี่น้องกับเจ้าพนักงานตำรวจนั่นเองซึ่งเป็นการเปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจใช้ดุลยพินิจในการเลือกจัดการตามหมายจับได้ แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะแยกประเภทคดีอาญาออกเป็น 5 ประเภทความผิดด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้กำหนดว่าหมายจับในคดีประเภทใดควรจะได้รับการจัดการเมื่อใดยังคงปล่อยให้เป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจหรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานตำรวจนั้นเป็นผู้กำหนดไม่มีการตรวจสอบจากภายนอกว่าหมายจับแต่ละหมายที่ออกไปนั้นมีการดำเนินการไปเช่นไร ไม่มีขอบเขตระยะเวลาการดำเนินการที่ชัดเจนทำให้หมายจับที่ไม่ได้รับการดำเนินการขาดอายุความลงไป

อย่างไรก็ตามในกรณีที่สามารถจับตัวผู้ต้องหาตามหมายจับได้แล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้นำตัวผู้ต้องหาไปพบศาลที่ออกหมายโดยเร็ว ศาลก็จะได้ตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐว่ายังมีอยู่หรือไม่ได้เร็วยิ่งขึ้นและพิจารณาว่ายังมีความจำเป็นที่จะออกหมายขังผู้ถูกจับหรือไม่ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้จนครบ 48 ชั่วโมง แล้วจึงค่อยนำตัวผู้ถูกจับไปศาลเพื่อขอหมายขัง ซึ่งเหตุในการออกหมายขังเป็นเหตุเดียวกันกับเหตุออกหมายจับ อันเป็นเหตุที่มีความสำคัญและร้ายแรงที่หากไม่เอาตัวผู้ถูกจับไว้ในอำนาจรัฐแล้วจะเกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีต่อไปกับผู้นั้น¹²¹ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวผู้ถูกจับไว้ในอำนาจรัฐ แม้ในความผิดนั้นจะมีอัตราโทษขั้นสูงเกินสามปีก็ตาม เนื่องจากไม่มีพฤติการณ์ว่าผู้ถูกจับจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่ออันตรายประการอื่นเช่นจะไปกระทำความผิดซ้ำแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวผู้ถูกจับไป ในทางปฏิบัติศาลควรต้องได้สวนถึงเหตุดังกล่าวเสมอเพราะเป็นไปได้ว่า ณ วันที่จับผู้มีชื่อในหมายจับได้ ความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐอาจไม่มีอยู่อีกต่อไป หากหมายจับในแต่ละหมายได้รับการจัดการตามกำหนดเวลาที่วางไว้ ก็จะมีการตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจได้เร็วขึ้นเป็นไปตามแนวคิดในการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งหากความจำเป็นดังกล่าวหมดไปแล้วก็ไม่จำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาตามหมายจับตามแนวคิดกระบวนการอันชอบธรรมตามกฎหมาย การพิจารณาคดีของศาลก็จะเกิดเร็วขึ้นก็จะมีการบังคับโทษต่อผู้ต้องหาทั้งโทษทางอาญาและทางแพ่ง ทำให้ผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าเสียหายจากผู้ต้องหาและผู้ต้องหาได้รับโทษตามกฎหมาย

¹²¹ คณิต ฅ นคร, “บทบาทของศาลในคดีอาญา”, *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2544), หน้า 49-64, หน้า 57

การตรวจสอบการปฏิบัติตามหมายจับหลังจากที่ศาลได้ออกหมายแล้วได้กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับมีหน้าที่ต้องบันทึกรายละเอียดในการจัดการ ถ้าจัดการตามหมายจับไม่ได้ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้แล้วส่งบันทึกไปยังศาลที่ออกหมายโดยเร็ว ส่วนในกรณีจับบุคคลที่มีชื่อในหมายจับได้ให้ส่งบุคคลนั้นไปยังศาลซึ่งออกหมาย โดยด่วน¹²² และตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ข้อ 23 ก็ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานรายงานให้ศาลที่ออกหมายทราบ โดยเร็วแต่ต้องไม่ช้ากว่า 7 วัน นับแต่วันจับ โดยให้ศาลกำชับให้มีการรายงานผลการปฏิบัติตามหมายอย่างเคร่งครัด และให้แต่ละศาลจัดทำสถิติข้อมูลการปฏิบัติตามหมายจับแจ้งให้ผู้พิพากษาในศาลทุกคนทราบทุกเดือน ซึ่งการกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ขอหมายรายงานผลการปฏิบัติตามหมายให้ศาลที่ออกหมายทราบก็เพื่อให้ศาลทราบว่าได้มีการปฏิบัติตามหมายที่ออกหรือไม่ และผลการปฏิบัติเป็นเช่นไรและเพื่อให้เจ้าพนักงานที่มาขอหมายได้ใช้ความรอบคอบในการเสนอพยานหลักฐาน

ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ.2548 ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดการตามหมายจับ จะกำหนดวิธีปฏิบัติในการจับว่าต้องทำอะไรต้องแจ้งสิทธิอะไรให้แก่ผู้ถูกจับบ้างและกำหนดให้ต้องรายงานการจัดการตามหมายจับภายใน 7 วัน นับแต่วันที่จับ แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ต้องรายงานการจัดการตามหมายจับว่าต้องรายงานภายในกี่วันนับแต่วันที่ออกหมายจับมาแล้วหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้ว ซึ่งอาจทำให้คดีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐไม่ได้รับการจัดการตามหมายจับ โดยทันทีและอาจเป็นเหตุให้หมายจับบางหมายขาดอายุความไป อันเนื่องมาจากไม่ได้กำหนดเวลาในการจัดการตามหมายจับหลังจากที่ได้ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้วทำให้หมายจับที่ออกมาไม่ได้รับตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีการร้องขอให้ศาลเพิกถอนหมายจับจึงจะมีการไต่สวนและมีการหยิบยกหมายจับนั้นขึ้นมาตรวจสอบถึงความจำเป็นดังกล่าว

ดังนั้นเพื่อให้หมายจับแต่ในละหมายได้รับการจัดการให้เป็นไปตามกำหนดเวลาควรกำหนดให้มีระยะเวลาในการเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับ กำหนดเวลาในการรายงาน รวมถึงให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่ออกหมายจับรายงานผลการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายทราบเป็นระยะๆ เพราะเป็นการตรวจสอบจากภายนอกว่าหมายจับนั้นได้ดำเนินการไปเช่นไรอย่างไร

¹²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 63

ในประเทศเยอรมนีการจัดการตามหมายจับเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการและเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเมื่อจับผู้ถูกกล่าวหาตามหมายจับได้แล้วนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนีกำหนดให้นำตัวผู้ถูกกล่าวหาที่ถูจับกุมไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจ โดยไม่ชักช้าซึ่งอย่างช้าต้องไม่เกินวันถัดจากวันจับกุม เพื่อให้ผู้พิพากษาทำการตรวจสอบผู้ถูกกล่าวหา แต่ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาที่มีอำนาจได้อย่างช้าไม่เกินวันถัดจากวันจับกุม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี มาตรา 115a กำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปยังผู้พิพากษาประจำศาลที่อยู่ใกล้ที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วจะเห็นว่าในเยอรมนีจะมุ่งเน้นการตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเป็นหลักถึงขนาดมีการกล่าวกันว่า “จับ” หมายถึงกระบวนการพิจารณาของศาล¹²³ และกำหนดให้ต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปยังศาลภายใน 24 ชั่วโมง ภายหลังจากจับเพื่อให้ได้สวนว่ามีเหตุที่จะต้องควบคุมตัวผู้ถูกจับหรือไม่ และหากจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ก็จะใช้มาตรการอื่นที่มีประสิทธิภาพและมีความรุนแรงน้อยกว่าแทนการควบคุมตัว ศาลในประเทศเยอรมันจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและจะเป็นผู้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการพิจารณาคดีควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา การจัดการตามหมายจับของประเทศเยอรมนีจึงมีประสิทธิภาพทั้งผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2. การไม่มีทิมในการจัดการตามหมายจับในแต่ละประเภทคดี

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าระยะเวลาในการจัดการตามหมายจับแต่ละประเภทความผิดจะมีอายุความไม่เท่ากัน การไม่มีทิมในการจัดการตามหมายจับแต่ละประเภทคดีเพื่อเร่งรัดให้มีการจัดการตามหมายจับคดีตามหมายจับที่ไม่ได้รับความสนใจและใส่ใจก็จะขาดอายุความลงไป แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะแยกประเภทคดีอาญาออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้กำหนดว่าหมายจับในคดีประเภทใดควรจะได้รับจัดการเมื่อใดหลังจากที่ออกหมายมาแล้วยังคงปล่อยให้เป็นดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชาเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ ไม่มีขอบเขตระยะเวลาการดำเนินการที่ชัดเจนทำให้หมายจับขาดอายุความลงไป ซึ่งหากมีทิมในการจัดการตามหมายจับ

¹²³ คณิต ฅ นคร, “บทบาทของศาลในคดีอาญา”, หน้า 106

ในแต่ละประเภทคดีจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการตามหมายจับเพราะจะมีข้อมูลของผู้ต้องหาตามหมายจับมีการทบทวนการจัดการตามหมายจับอยู่ตลอด

แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะได้กำหนดให้แต่ละสถานีตำรวจเร่งรัดการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับคดีค้างเก่าให้มากที่สุด ตลอดจนเร่งรัดการลดหรือถอนหมายจับคดีค้างเก่าที่ค้างดำเนินการ โดยกำหนดให้แก่แต่ละสถานีรายงานผลการปฏิบัติทุกกรอบระยะเวลาที่กำหนด เช่น 6 เดือน 9 เดือน หรือ 12 เดือนก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถจัดการกับหมายจับที่ยังค้างอยู่เป็นจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดให้ต้องรายงานตามระยะเวลาที่เป็นเพียงการตรวจสอบภายในเพื่อถอนหมายจับออกจากฐานข้อมูลของกองทะเบียนประวัติอาชญากร ในกรณีที่ผู้ต้องหาเข้ามาพบกับพนักงานสอบสวน หรือมีการจับกุมผู้ต้องหาได้ หรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา หรือคดีขาดอายุความ หรือศาลได้ถอนหมายคืนเท่านั้น หากใช่เป็นการเร่งรัดให้มีการจัดการตามหมายจับอย่างจริงจังรวมถึงการตรวจสอบความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจากเหตุในการออกหมายจับว่ายังมีอยู่หรือไม่ หากมีทีมในการจัดการตามหมายจับในแต่ละประเภทคดีก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการตามหมายจับมากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบการจัดการตามหมายจับของสหราชอาณาจักรแล้ว เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้ยื่นคำกล่าวหาต่อผู้พิพากษา (Magistrate) หรือเสมียนที่ปรึกษาของศาลว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดหรือเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อขอให้ออกหมายจับบุคคลนั้น หากศาลได้ออกหมายจับให้ แต่ต่อมายังไม่สามารถจับบุคคลตามหมายจับได้ จะมีหน่วยงานเฉพาะในแต่ละสถานีตำรวจที่เรียกว่า The Criminal Justice Department Warrant Team (The CJD Warrant Team) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมและติดตามผลการดำเนินการตามหมายจับ จะทบทวนการปฏิบัติตามหมายจับตามกำหนดเวลาที่วางไว้สำหรับหมายจับแต่ละประเภท ยกตัวอย่างเช่น หมายจับผู้กระทำความผิดในคดีร้ายแรงจะถูกจัดอยู่ในกลุ่ม A (Category A) ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามหมายจับภายใน 14 วัน นับแต่วันที่มีการเผยแพร่หมายจับ โดยในแต่ละปีจะมีการตรวจสอบหมายจับที่ยังค้างจับ (Outstanding Warrant) เพื่อตรวจสอบพยานหลักฐานและพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องคงหมายจับไว้หรือไม่ ก่อนที่จะดำเนินการขอให้ศาลเพิกถอนหมายจับหรือคงหมายจับไว้ในระบบต่อไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วจะเห็นว่าองค์กรตำรวจไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับตรวจสอบการจัดการตามหมายจับเพื่อตรวจสอบถึงความจำเป็นในการดำเนินการรวมถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐว่ายังคงมีอยู่หรือไม่ จะให้ความสำคัญกับคดีที่เป็นที่สนใจเท่านั้น

จะเห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดเวลาให้มีการจัดการตามหมายจับหลังจากที่มีการออกหมายจับแล้ว คงปล่อยให้เป็นผู้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจที่จะเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการ และตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีกำหนดให้คดีที่มีเหตุผลพิเศษให้พนักงานสอบสวนนำหมายจับประกอบสำนวนไว้แล้วเสนอผู้บังคับการตำรวจเพื่อโฆษณาสั่งจับ หากเห็นว่าควรโฆษณาสั่งจับก็ให้ส่งสำเนาหมายจับให้แผนกสืบจับเพื่อโฆษณาสั่งจับต่อไป กรณีดังกล่าวจึงเป็นการเปิดช่องให้เจ้าพนักงานที่จัดการตามหมายใช้ดุลยพินิจในการเลือกจัดการตามหมายได้ซึ่งไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกจัดการตามหมายจับที่ยังค้างอยู่เป็นจำนวนมากบางครั้งทำให้หมายจับบางหมายขาดอายุความไป เป็นเหตุให้หมายจับในบางคดีที่มีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาตัวบุคคลมาควบคุมไว้เพราะมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุซ้ำ ไม่ได้รับการดำเนินการเป็นสาเหตุให้การสอบสวนเสียหายเพราะการไปทำลายพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยานต่างๆ ทำให้ไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีและรับโทษตามกฎหมาย เห็นควรให้มีการบัญญัติกฎหมาย ขอบบังคับหรือระเบียบที่เกี่ยวกับการจัดการตามหมายจับดังนี้

กำหนดประเภทคดีในการจัดการตามหมายจับ โดยให้มีทีมงานในการจัดการตามหมายจับและเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับทันทีหลังจากที่ได้ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้ว ซึ่งสามารถแยกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 1 เป็นคดีที่มีความร้ายแรงมีอัตราโทษสูงถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ออกหมายทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 7 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 2 เป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 20 ปีถึงตลอดชีวิต หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ออกหมายทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 10 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 3 คดีที่อัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 20 ปี ลงมา หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ออกหมายทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 20 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 4 เป็นคดีที่มีลักษณะอุกฉกรรจ์สะท้อนขวัญเป็นที่น่าสนใจจากประชาชนได้รับความสนใจจากสังคม หรือเกี่ยวข้องกับข้าราชการระดับสูงหรือนักการเมืองหรือเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือเป็นคดีตามหมายจับบุคคลที่ไม่รู้จักชื่อหรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ออกหมายทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 30 วัน หมายจับในกลุ่มนี้ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความอดทนความละเอียดรอบคอบและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการ จึงต้องใช้เวลาในการทบทวนการจัดการตามหมายที่มากตามไปด้วยเพื่อป้องกันการจับผิดตัวและไม่เป็นการกีดกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจมากเกินไป

การกำหนดประเภทคดีออกเป็นกลุ่มและกำหนดเวลาในการรายงานตามหมายจับและมีการทบทวนการจัดการตามหมายจับตามกำหนดเวลานี้ ก็เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจว่ามีปัญหาอุปสรรคใดหรือไม่เพื่อนำมาวิเคราะห์และแก้ปัญหา อีกทั้งเป็นการกำหนดกรอบอำนาจและระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อป้องกันการใช้ดุลยพินิจ อีกทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามหมายจับที่จะได้รับการตรวจสอบความจำเป็นในการควบคุมตัวบุคคลนั้นๆ รวมถึงสิทธิของผู้เสียหายยังได้รับความคุ้มครองที่ได้ทราบถึงความคืบหน้าในการดำเนินการตามหมายจับอันเป็นการตรวจสอบจากภายนอกอีกด้วย

ดังนั้นอาจสรุปปัญหาการจัดการตามหมายจับที่เป็นเหตุให้เกิดการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายของเจ้าพนักงานตำรวจได้ว่าการไม่กำหนดเวลาเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับ การไม่มีทีมในการจัดการตามหมายจับในแต่ละประเภทคดีหลังจากที่ได้ออกหมายมาแล้วเป็นสาเหตุที่ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจในการเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการได้เพราะไม่ได้กำหนดว่าแต่ละคดีจะต้องเริ่มดำเนินการเมื่อใด อีกทั้งไม่ได้กำหนดเวลาให้ต้องรายงานการจัดการตามหมายจับไว้หากจัดการตามหมายจับไม่ได้จะต้องรายงานหรือไม่อย่างไร ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นการเปิดช่องให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจในการเลือกหมายจับขึ้นมาจัดการได้ทำให้หมายจับที่ไม่ได้รับความสนใจขาดอายุความลงไปเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้น เพราะผู้เสียหายตามหมายจับที่ขาดอายุความไม่ได้รับการเยียวยาจากผู้ต้องหาตามสมควร

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การจับเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายทั้งในระดับสากลและในระดับภูมิภาคหรือแม้กระทั่งกฎหมายภายในประเทศไทยเองก็ได้บัญญัติรับรองไว้ การที่รัฐจะเข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยการจับของเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายได้นั้น จะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายจากศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง การจับโดยไม่มีหมายจับถือเป็นข้อยกเว้นและจะกระทำได้ที่จำเป็นจริงๆตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ การออกหมายจับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็ต้องเข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและต้องประกอบด้วยเหตุในการออกหมายจับซึ่งอาจจะเป็นเหตุร้ายแรงของความผิดหรือเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นซึ่งเหตุสำคัญที่มีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดีและให้มีการบังคับโทษให้เป็นไปตามกฎหมาย

เจ้าพนักงานตำรวจที่ทำการจัดการตามหมายจับจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด ต้องบันทึกเหตุการณ์ในการจัดการตามหมายจับไว้และต้องรายงานผลการปฏิบัติตามหมายจับให้ศาลทราบไม่เกิน 7 วันหลังจากที่ได้นำหมายจับนั้นไปจัดการ และให้หมายจับนั้นใช้ได้อยู่จนกว่าจะจับได้หรือจนกว่าหมายจับนั้นขาดอายุความหรือศาลที่ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน และหากจับตัวผู้ต้องหาที่ถูกออกหมายจับได้ก็ต้องแจ้งสิทธิต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาได้รับทราบจะปฏิบัติต่อผู้ถูกจับตั้งผู้กระทำความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดและต้องนำตัวผู้ต้องหาที่ถูกจับไปยังศาลที่ออกหมายโดยทันที เพื่อให้ศาลตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐเนื่องจากเหตุที่ใช้ในการออกหมายจับในความคิดนั้นๆว่ายังมีอยู่หรือไม่ หากความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐหมดไปก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นไปเพื่อให้ผู้นั้นได้มีโอกาสเตรียมการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่

การจัดการตามหมายจับที่พนักงานสอบสวนได้ยื่นคำร้องเพื่อออกหมายโดยอาศัยเหตุในการออกหมายจับดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในเรื่องหมายจับ หากหมายจับใดเป็นหมายจับที่ออกโดยอาศัยเหตุในการออกหมายจับที่เป็นคดีเล็กน้อยหรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี พนักงานสอบสวนก็จะนำหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้ เมื่อทำการสืบสวนจนทราบว่าผู้ต้องหาหนีหลบหนีไปอยู่ที่ใดก็จะส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานีตำรวจเจ้าของท้องที่ที่ทราบหรือสงสัยว่าจะหลบไปอยู่ในที่แห่งนั้นทำการจับกุมตัวส่งพนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับผิดชอบ แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี หรือคดีที่มีเหตุผลพิเศษที่จะต้องโฆษณาสั่งจับเมื่อพนักงานสอบสวนได้ขออนุมัติศาลออกหมายจับแล้วก็ให้เอาหมายจับนั้นประกอบสำนวนไว้ แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนนั้นพร้อมด้วยหมายจับต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตำรวจเจ้าของท้องที่พิจารณาว่าสมควรโฆษณาสั่งจับหรือไม่ หากผู้บังคับการตำรวจเจ้าของท้องที่เห็นสมควรโฆษณาสั่งจับ ก็ให้ส่งสำเนาหมายจับนั้นให้แก่แผนกสืบจับเพื่อดำเนินการต่อไป ซึ่งคดีที่มีเหตุผลพิเศษที่จะต้องโฆษณาสั่งจับหรือทำการประกาศสืบจับจะต้องเป็นคดีที่มีความอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ คดีที่ได้รับความสนใจจากสังคมเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว หรือคดีที่มีผู้มีส่วนได้เสียในคดีเป็นผู้มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับข้าราชการระดับสูงหรือเกี่ยวข้องกับนักการเมือง จึงจะทำให้ผู้บังคับบัญชาของตำรวจให้ความสนใจ และมีการเร่งรัดในการจับกุมตามหมายจับในคดีนั้นๆ โดยทำการโฆษณาสั่งจับซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจในการจัดการตามหมายของเจ้าพนักงานตำรวจที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย

อย่างไรก็ดีปัญหาในการจัดการตามหมายจับก็ยังมีอยู่ดังจะเห็นได้จากสถิติการรับแจ้งคดีอาญาและสถิติการจับกุมมีสัดส่วนที่แตกต่างกันมากพอสมควร(สถิติการรับแจ้งคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 (ต.ค.2555-ก.ย.2556) มีสถิติการรับแจ้งถึง 111,919 คดี จับกุมได้เพียง 51,505 คดี¹²⁴ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วมีคดีที่ยังจับกุมไม่ได้อยู่ถึง 60,411 คดี)ซึ่งรวมถึงการจับกุมผู้ต้องหาคดีตามหมายจับด้วย แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะแยกประเภทคดีอาญาออกเป็น 5 ประเภทความผิดก็ตามก็เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบการรับแจ้ง-การจับของปีที่แล้วกับปีปัจจุบันว่าสามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดไว้หรือไม่เท่านั้น การไม่สามารถดำเนินการจับกุมตามหมายจับได้นั้นอาจมีสาเหตุมาจากการไม่กำหนดระยะเวลาเริ่มต้นในการดำเนินการตามหมายจับ ไม่กำหนดระยะเวลาทบทวนการจัดการตามหมายจับ การไม่มีทีมในการจัดการตามหมายจับ

¹²⁴ กองกฎหมาย สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556, หน้า 19-23

2. ข้อเสนอแนะ

การไม่กำหนดเวลาในการเริ่มดำเนินการตามหมายจับ ไม่กำหนดให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับภายหลังจากที่ได้ออกหมายจับมาหรือหลังจากที่ได้มีการประกาศสืบจับแล้วรวมถึงการไม่กำหนดให้มีการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการในการจัดการตามหมายจับแก่ผู้เสียหาย การไม่แยกประเภทคดีในการจัดการ โดยมีทีมงานในการจัดการตามหมายจับแต่ละประเภทคดี ปัญหาต่างๆเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจในการจัดการตามหมายจับ ทำให้หมายจับที่ไม่ได้รับความใส่ใจหรือไม่ได้รับความสนใจจากผู้บังคับบัญชาหรือแม้กระทั่งตัวเจ้าพนักงานตำรวจนั่นเองขาดอายุความลงไปเกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการจัดการตามหมายจับและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาผู้เสียหายในคดีอาญา เห็นควรให้มีมาตรการในการจัดการตามหมายจับดังนี้

1. กำหนดประเภทคดีในการจัดการตามหมายจับและเริ่มดำเนินการจัดการตามหมายจับทันทีหลังจากที่ได้ออกหมายหรือหลังจากที่ได้ประกาศสืบจับแล้ว ซึ่งสามารถแยกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 1 เป็นคดีที่มีความร้ายแรงมีอัตราโทษสูงถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ต้องหาทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 7 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 2 เป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 20 ปี ถึงตลอดชีวิต หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ต้องหาทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 10 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 3 คดีที่อัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 20 ปี ลงมา หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ต้องหาทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 20 วัน

คดีในการจัดการตามหมายจับกลุ่มที่ 4 เป็นคดีที่มีลักษณะอุกฉกรรจ์สะท้อนขวัญ เป็นที่น่าสนใจจากประชาชนได้รับความสนใจจากสังคม หรือเกี่ยวข้องกับข้าราชการระดับสูงหรือนักการเมืองหรือเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือเป็นคดีตามหมายจับบุคคลที่ไม่รู้จักชื่อหรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ หลังจากที่ได้มีการจัดการตามหมายจับแล้วให้มีการรายงานการจัดการตามหมายจับให้ผู้ออกหมายทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าในการจัดการตามหมายจับให้แก่ผู้เสียหายในคดีนั้นๆ ทราบด้วย และให้มีการทบทวนการจัดการตามหมายจับทุกๆ 30 วัน หมายจับในกลุ่มนี้ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความอดทนความละเอียดรอบคอบและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการ จึงต้องใช้เวลาในการทบทวนการจัดการตามหมายที่มากตามไปด้วยเพื่อป้องกันการจับผิดตัวและไม่เป็นการกีดกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจมากเกินไป

2. จัดให้มีทีมงานในการจัดการตามหมายจับไว้โดยเฉพาะในสถานีตำรวจเพื่อจัดการตามหมายจับในแต่ละกลุ่ม โดยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดการตามหมายจับในคดีที่แยกไว้แต่ละกลุ่ม และหลังจากจับตัวผู้ที่มีหมายให้จับได้แล้วให้นำตัวไปยังศาลที่ออกหมายจับโดยทันที แต่ไม่เกิน 24 ชั่วโมง หลังจากจับตัวผู้ต้องหาได้

แต่ในปัจจุบันเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตัวผู้ต้องหาตามหมายจับได้แล้ว ผู้ต้องหาจะถูกนำตัวไปยังสถานีตำรวจและอาจถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจอีกถึง 48 ชั่วโมง โดยไม่ับระยะเวลาในการเดินทางเข้าในเวลา 48 ชั่วโมงนั้น ซึ่งระยะเวลาตรงนี้ผู้ต้องหาอาจถูกแสวงหาพยานหลักฐาน โดยมีขอบได้เป็นเหตุให้พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาเป็นพยานหลักฐานที่มีขอบด้วยกฎหมายต้องห้ามมิให้รับฟัง ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยศาลจึงต้องนำตัวผู้ต้องหานั้นไปศาลโดยทันทีหรือไม่เกิน 24 ชั่วโมงหลังการจับเพื่อให้ศาลได้ตรวจสอบถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นความศรัทธาจากประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจในการจัดการตามหมายจับ และเป็นการควบคุมการใช้อำนาจรัฐและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไปพร้อมกันสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองกฎหมาย สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.(2556). *รายงานประจำปี
งบประมาณ พ.ศ.2556*, กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
กุลพล พลวัน .(2547). *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*, กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
ข้อบังคับประธานสภาผู้ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา
พ.ศ.2548 (2548,16 มีนาคม) ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 122
ตอนที่ 23 ก หน้า 26-39 “คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556”
(2556, 15 กรกฎาคม) สังก ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2556
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย .(2551). *สังคมวิทยาอาชญากรรม*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิต ณ นคร .(2544). “บทบาทของศาลในคดีอาญา” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, ปีที่ 1,
ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2544), หน้า 49-64.
_____.(2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
คณิง ภาไชย .(2547). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*, (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร:
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาคริต บุญเพิ่ม .(2554). “การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ: ศึกษากฎหมายอาญา”, (วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ณรงค์ ใจหาญ .(2552). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*, (พิมพ์ครั้งที่ 10)
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน .(2555). “ทฤษฎีการลงโทษ” ใน *แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายอาญา
และอาชญาวิทยาชั้นสูง*, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 6 สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ธรรมบุญ พิทยาภรณ์ และ ปฐมพร ธาระวานิช .(2557). “การออกหมายจับและหมายค้น:
ประสบการณ์ของต่างประเทศและประเทศไทย”, ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม,
ค้นคืน 13 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.library.coj.go.th>
- ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์ .(2551). *การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา*, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน
- ปาลิดา ไตรสารศรี .(2554). “การกีดกันการออกหมายจับ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ภูวเดช พรหมมะกุด .(2553). “การระบุตัวบุคคลตามหมายจับ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ภานินี กิจพ่อคำ และณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน .(2555). “ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของกฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา”, ในแนวทางการศึกษาชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง, เล่มที่ 1, หน่วยที่ 1 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิชัย ศรีรัตน์ .(2543). “พัฒนาการสิทธิมนุษยชน” ใน สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย, หน้า 1-25, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิชิตา สกุลปติ .(2555). “การเพิกถอนหมายจับในคดีอาญา” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล .(2554). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)*, (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ตำราญ วงศ์ชัย .(2554). “ปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนจับกุมคดีมีหมายจับ: กรณีศึกษาข้าราชการตำรวจด้านสืบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ .(2552). *ทฤษฎีอาญา*, (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	พันตำรวจตรี นพดล คิสน์เทียะ
วัน เดือน ปีเกิด	6 ตุลาคม 2518
สถานที่เกิด	อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2540 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2545
สถานที่ทำงาน	สถานีตำรวจภูธรกลางดง จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	สารวัตรป้องกันปราบปราม

